

Sala CF
Est. 6
Tab. 5
N.º 22

CF
6
5
22

Universidade de Coimbra
Faculdade de Letras

1317808715

X
COMPENDIUM
BULLÆ
CRUCIATÆ

LUSITANIÆ CONCESSÆ

Dei Beati Petri Martyris Regis Portugaliæ
A

P. LUDOVICO NOGUEIRA Societ. JESU
Late expositæ

A P. EDUARDO DE OLIVEYRA
ejusdem Societatis

*Sacra Theologia Professore in Collegio Conimbricensi
in lucem editum.*

CONIMBRICÆ Sup. Grat. = N.º 8.453 =

Ex Typographia in Regali Artium Collegio Socie-
tatis JESU Anno Dñi M.DCCXII.

Sala	CF
Est.	61
Tab.	5
N.º	22

COMPENDIUM

B U L L E T I N

GRUATA

JUSTITIAE CONCESSA

Handwritten signature or name in cursive script

ADUONTO MOCUATA

Lato exposit

A. P. EDUARDO DE OLIVEIRA

eiusdem societatis

in Collegio Comitatensi

in Collegio Comitatensi

COMITATENSIS

Ex Typographia in Regia/Universitatis Collegio Socie

in Regia/Universitatis Collegio Socie

AD LECTOREM

OMNIA, quæ in Bulla Latina continentur, vel spectant ad vivos, vel ad defunctos, vel ad compositionem pro incertis, vel ad Commissarij facultates, & propterea posset compendium dividi in quatuor partes præcipuas, quarum 1. esset de Bulla vivorum. 2. de Bulla defunctorum. 3. de Bulla compositionis. 4. de Facultatibus Commissarij. Ut tamen vel in hoc servetur Authoris ordo, nulla facta partium divisione, pro Disputationibus, quæ in illo numerantur sex supra viginti, totidem compendium dabit capita, cum opus fuerit, ne ad fastidium protrahantur, in Articulos subdivisa. In qualibet verò resolutione, qui plures velit Patronos, Authorem adeat, cujus Disputationes, & numeros passim adnotabimus, ut inde Lector facile capiat, & quorum vestigijs insistat, & quidquid hinc propter angustias compendij minus intelligat. Quamquam id curabimus, ne rerum copia brevitati obsit, neu brevitatis claritati.

L I C E N C A D A O R D E M

EGO JOANNES PEREYRA SOCIETATIS JESU Visitator, & Vice-Provincialis in Provinciâ Lusitanâ potestate ad id mihi factâ a R. admodum P. Nostro Michaelæ Angelo Tamburino Præposito Generali facultatem concedo, ut Compendium hoc Bullæ Cruciatæ Lusitaniæ concessæ a P. Ludovico Nogueira Societatis Jesu late expositæ, & a P. Eduardo de Oliveyra nostræ Societatis, Sacræque Theologiæ Professore in Collegio Conimbricensi in lucem editum, & ejusdem Societatis gravium, Doctorumque hominum judicio approbatum, typis mandetur: in quorû fidem has literas manu nostra subscriptas, sigilloque nostro munitas dedimus. Datum Conimbricæ die 29. Januarij Anno 1712.

Joannes Pereyra.

L I C E N C A D O S. O F F I C I O

OS MUITOS Reverendos PP. MM. DD. Fr. Angelo de Britto, & Fr. Antonio Chichorro vejaõ este livro, & informem com seu parecer. Coimbra em Mela. 11. de Fevreyro de 1712.

Cabral.

Portocarrero.

Gama Lobo.

C E N S U R A S

O Bedientia ductus, admiratione motus, & voluptate allectus
Pf. 68. v. compendium hoc vidi, legi, ac inoffenso pede cucurri, cursi-
4. tanisque veni in altitudinem maris, in quo tamen non me tempestas
demersit; est enim hoc mare magnum, sed spatiosum, profundum,
Pf. 103. sed clarum, immensum, sed crystallinum, bullatum, sed cærule-
V. 25. um. Ut cæruleum cælum indicat, ut crystallinum ostium pandit,
ut clarum fluctus serenat, ut spatiosum scopulos, imo & scrupulos
explicat. Explicat scrupulos elegantiae undis, serenat fluctus sapi-
entiae aquis, pandit ostium veritatis pelago, & cælum indicat indul-
gentiarum æstu.

Super

Super rivulos igitur aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident
juxta fluentia plenissima, descendi in hortum nucum, ut viderem
poma convallium, & vidi fluvium aquæ vivæ splendidum, tanquam
cristallum de sede Dei, ac de loco voluptatis egredientem, univer-
samque terram irrigantem, [qui inde in quatuor capita, seu in qua-
tuor præcipuas partes, ut in præfatione dicitur, spatiosè dividi po-
terat] & ex utraque parte fluminis, & horti nucum lignum vitæ,
& scientiæ, hoc est, Olivam fructiferam in domo Dei non solum ad
sanitatem gentium duodecim fructus afferentem, sed etiam sex su-
pra viginti virentibus ramis, jucundisque pomis Ecclesiæ Paradisum
oblectantem; Olivam enim uberem, pulchram, fructiferam, spe-
ciosam vocavit Dominus nomen tuum.

Quid ergo ex sede Dei, ex loco voluptatis, ex fluvio Paradisi,
ex arbore vitæ; ex ligno scientiæ, & ex horto nucum sub Olivæ
nomine, & omine pullulare valet, quod sensui fidei, aut olfactui
bonorum morum sit ingratum? Non enim hujus mentietur opus
Olivæ, sed potius hæc arva afferent cibum; omnia enim hic protu-
berant, germinant, atque florent, quæ, ut ait Poëta,

*Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
Punica sub lento cortice grana rubent.*

*Ovid. de
Pont. l. 4.
Ep. 15*

Conimbricæ. In Collegio Ordinis Jesu Christi. 17. Februarij.
1712. *Fr. Angelus de Britto.*

HOc sane mirabile, & admirabile compendium ea, qua potui,
cura, ea, quam non capio, voluptate, vidi, legi, & præ-
ponderavi; illudque veluti suavissimorum florum fauciculum ex
fertilissima, præterque morem reflorescente, decerptum Nuce,
in bonamque insertum Olivam, ita fructus parturire contemplor, ut
non jam quasi Olivam pullulantem, sed tanquam lignum admirer, quod
non solum suo, sed in omni tempore dabit fructum suum ad animarum
salutem adeo utilem, ad morum compositionem adeo suavem, ad con-
scientiarum quietem adeo jucundum, ab omnis, vel levissimi erroris
putredine adeo præservatum, ut jure merito absque fidei diffidentia,
absque bonorum morum dissonantia dignum opus judicem, quod
laminis aureis exaretur, per totumque terrarum orbem protenda-
tur, ut illius utilitate, suavitate, ac jucunditate potiatur lector, glori-
etur Author; per orbem enim *ibunt rami ejus, & erit quasi Oliva gloria ejus.*

In Collegio Ordinis Jesu Christi die 23. Februarij Anno 1712. *Oze. c.
14. V. 7.*
Fr. Antonius Chichorro.

P Odefe imprimir, mas não correrà sem nova licença, para o que torne conferido. Coimbra em mesá 23. de Fevreyro de 1712.

Cabral.

Portocarrero.

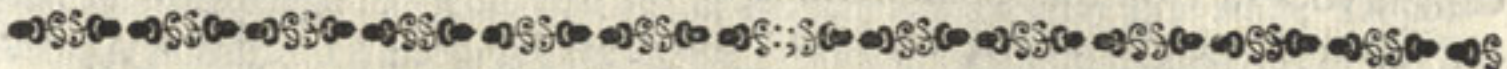
Gama Lobo.

LICENÇA DO ORDINARIO

P Ode imprimirse, mas não correrà sem ser conferido, & haver novas licenças. Coimbra 21. de Março de 1712.

Rebello.

LICENÇA DO PACO

O P. M. Antonio Galvão Lente de Prima de Moral no Collegio da Companhia veja este Livro, pondo nelle seu parecer & o remeta a esta meza, &c. 28. de Mayo de 1712.

Oliveyra. Lacerda. Carneyro. Gastaõ. Andrade. Botelho.

DOMINE

S Erenissimæ Majestatis vestræ jussu capeffens, vidi Syllabû Præpositionum damnatarum post Concilium Tridentinum, olim jam typis mandatum; nec non Compendium Bullæ Cruciatæ, nuper collectum industria P. M. Eduardi de Oliveyra Societatis JESU, in Collegio Conimbricensi Sacræ Theologiæ Professore; in quo mentem sequitur P. M. Ludovici Nogueyra ejusdem Societatis, qui Bullâ Cruciatâ latius exposuit: dum tamen longiorem ipsam expositionem brevius cogit in compendium, opus sanè gratissimum elaborat; ut enim ferunt hominum mores, gratior liber est, qui dispersa, atque diffusa in unum collecta tenet, & multa paucis perspicua brevitate complectitur. Illud præterea novum hoc Bullæ Compendium multum commendat, quod Bullâ Lusitanam ab Hispanâ latè distinguit, atque discernit; & quantum inter utranque discriminis intercedat, clarè ostendit; quod certè non præstant alia in lucem edita Bullæ Compendia; in quibus cum indistinctè de Bulla tractetur, non satis constat quid sibi specialius vendicet Bulla Lusitana, non sine magno studentium dolore, studijque, ac laboris jactura, ideòque omnium

um votis expetitur erat unum hoc Bullæ Lusitanæ Compendium. In illo
sicut & in syllabo propositionū damnatarū, nil Regijs sanctionibus dissonum,
vel à politicis moribus alienum reperi: quare opus dignissimum judico, quod
in lucem prodeat, & typis mandetur. Conimbricæ in Collegio Societatis
JESU, 27. Junij Anno 1712.

Antonius Galvão.

Que se possa imprimir vistas as licenças do S. Officio, & Ordinario, &
depois de impresso tornarà a Mesa para se conferir, & taxar, & tem isto
naõ correrà Lisboa. 29. de Julho de 1712.

Oliveira. Lacerda. Carneyro. Gastaõ. Andrade. Botelho.

Cohæret cum originalibus. Conimbricæ. In Collegio Ordinis Jesu Chri-
sti. 9. Augusti. 1712.

Fr. Angelus de Britto.

Pode correr. Coimbra em Mesa. 9. de Agosto de 1712.

Portocarrero. Gama Lobo.

Pode Correr este Livro. Coimbra 9. de Agosto de 1712.

Freyre.

Taxação este livro em   reis em papel. Lisboa 4. de Agosto de
1712.

Duque P. Oliveyra. Lacerda. Carneyro. Gastaõ. Andrade. Botelho.

ERRATA CORRIGENDA, QUIA VARIANT SENSUM.

Pag.	col.	Errata.	Correcta,	Pag.	col.	Errata.	Correcta.
10.	1.	Lusitana	Latina	91.	2.	privilegij	privilegijs
16.	2.	repugnat.	repugnaret.	98.	2.	recedente	recedentes
25.	2.	Cum	Eam	101.	1.	differenti	differendi.
27.	2.	Quadraginta	Quadringenta	110.	1.	sufficiens	sufficientem
31.	1.	illorum	de illorum	113.	1.	& illius absolutio sacramentalis	Quod si absolutio sacramentalis.
31.	1.	æconomici	æconomi.	120.	1.	enuntiationis	enuntiationes
31.	2.	puritate	paritate	120.	2.	inerit	inierit
35.	1.	Immediatum	immediatam	122.	1.	peccet	peccent
35.	1.	aliam	alium	123.	1.	aut	ut
35.	2.	Alteris	alteri.	139.	2.	tum violationem sigillum	cum violationem sigilli.
35.	2.	contrariam	contrarium	140.	2.	venereis.	venereas
38.	1.	causas	clausulas.	148.	1.	tenetur	tenentur
38.	2.	quadragintarij	quadragenarij	149.	1.	de §. 12.	de quo §. 12.
38.	2.	quadraginta	quingenta	152.	1.	videndæ	videnda
38.	2.	septima	septena	156.	1.	injeffisse	ingeffisse
40.	1.	Indulgentijs	in indulgentijs.	158.	2.	numeramus	numerantur.
44.	2.	est	eos	162.	1.	vobis	votis
45.	2.	confessionem	absolutionem	164.	1.	concesso	concessa
47.	1.	faciendum	faciendam	164.	2.	hunc	hanc
48.	2.	munere	manere	166.	1.	juxta	justa.
50.	2.	consequanter	consequantur	167.	2.	probabilibus	probabilius
54.	1.	sint quinquies	sint quinque	172.	1.	macerationis	macerationis.
56.	2.	sine	si sine	173.	2.	3. quid	3. quia
57.	2.	capellæ	capellas	173.	2.	accessione	acceptione
58.	1.	cōmunionem	cōmunem	178.	1.	virtupe	virtute
62.	1.	quia alius	qui alias	178.	2.	vulgo <i>meio tostaõ</i>	vulgo <i>tres vinctus</i>
62.	1.	eroganda	erogandæ.	190.	1.	gallina	gallinam.
62.	2.	parvum	parvam	195.	2.	superiorum	superiorum
69.	2.	invenitur, ut	non inveniatur	203.	1.	elicite	illicite
		inveniatur, ut	non invenitur	228.	2.	turpidinem	turpitudinem
75.	1.	collantur	tollantur	230.	1.	demeri	demereri.
77.	1.	alijs	alius	237.	2.	Bullam	Bulla
77.	1.	A	At	244.	2.	percipitur	præcipitur. <i>bis</i>
77.	1.	intelligi	intellige				<i>n. 19. & iterum n. 20.</i>
81.	2.	Ordinarij	Ordinarijs	In Indice verbo Absolutio. An dari possit per metus? per natus			
81.	2.	probare	approbare				
84.	1.	suos	tuos.				
86.	2.	juris	jus				
87.	1.	ad	a				
89.	1.	solvere	tollere				

COMPENDIUM
BULLÆ

CRUCIATÆ

LUSITANIÆ CONCESSÆ

A Patre

EDUARDO

DE OLIVEIRA

Societatis JESU Sacræ Theologiæ Profes-
fore in Collegio Conimbricensi in lu-
cem editum.

COMPENDIUM

BULLAE

CRUCIATAE

EXISTANTIAE CONCESSAE

A PARIS

EDUARDUS

DE SOLIVERRA

Societas Jesu sua Theologiae Pars
in Collegio Conimbricensi in
com edibus

CAPITUM, ET ARTICULORUM.

- XXXIX. *Idolatria, & quilibet ritus gentilicus.* 148.
- XXXX. *Vendere servos mutos, aut surdos, vel alijs infirmitatibus occultis affectos, eas malitiose celando emptores.* Ibid.
- XXXXI. *Retinere apud se servos fugitivos, vel à dominis suis aberrantes, illosve furari.* Ibid.
- XXXXII. *Invadere in vijs publicis iterfacientes.* Ibid.
- Artic. II. **D**E casibus reservatis Episcopis in singulis diocesisibus hujus regni Portugallie. 149.
- §. I. *De casibus reservatis in Diocesi Bracharensi.* Ibid.
- II. *De casibus reservatis in Diocesi Ulyssipponensi.* 150.
- III. *De casibus reservatis in Diocesi Eborensi.* 151.
- IV. *De casibus reservatis in Diocesi Conimbricensi.* 152.
- V. *De reservatis in Diocesi Egyptanensi vulgò da Guarda.* 153.
- VI. *De reservatis in Diocesi Portuensi.* Ibid.
- VII. *De reservatis in diocesi Visensi.* 154.
- VIII. *De casibus reservatis in Diocesi Lamecensi.* 155.
- IX. *De reservatis in Diocesi Algarbiensi.* Ibid.
- X. *De casibus reservatis in Diocesi Mirandensi.* 156.
- XI. *De casibus reservatis in Diocesi Portalegrensi.* Ibid.
- XII. *De casibus reservatis in Diocesi Elvensi.* 157.
- XIII. *De reservatis in Diocesi Levensi.* 158.
- XIV. *De casibus reservatis in Diocesi Funchalensi, seu Insule Materiæ.* 159.
- XV. *De casibus reservatis in Diocesi Angrensi Insularum Tertiarum.* 160.
- XVI. *De casibus reservatis in Ecclesia Thomariensi, & Prioratu Cratensi nullius Diocesis.* Ibid.
- XVII. *De reservatis in Diocesi Bayensi.* Ibid.
- XVIII. *De casibus reservatis in Diocesi Angolana.* 161.

CAPUT XIX.

De absolutione à casibus Episcopo reservatis tam ex privilegio, quam virtute Bullæ.

CAPUT XX.

An Regulares virtute Bullæ Cruciatæ eligere possint confessarium pro reservatis, quam pro non reservatis.

CAPUT XXI.

De privilegio commutandi vota in Bulla concessio.

Artic. I. **D**E comutatione voti per Bullam facienda. 170.
II. A-

- II. *Alia dubia circa voti commutationem virtute Bullæ faciendam.* 175.
- III. *Quæ vota virtute Bullæ possint, & quæ non possint commutari.* 179.
- IV. *Alia ad votorum reservatorum spectantia.* 182.

C A P U T XXII.

De privilegio comedendi carnes, ova, & lactinia per Bullam concessio.

- Artic. I. **D**E privilegio edendi carnes de consilio utriusque medici. 185.
- II. *De privilegio edendi ova, & lactinia.* 186.

C A P U T XXIII.

De Commissarij Bullæ Cruciatæ facultatibus.

- Artic. I. **D**E alijs Commissarij facultatibus. 196.

C A P U T XXIV.

De Tribunali, Privilegijs, & Ministris Sanctæ Cruciatæ.

C A P U T XXV.

De Bulla Compositionis.

- Artic. I. **R**esolvuntur aliqua ad hujus Bullæ, & compositionis

nis per illam faciendæ intelligentiâ necessaria. 199

- II. *De taxa, & modo, quo fit compositio per Bullas, aut cum Commissario.* 207.
- III. *De primo casu Bullæ compositionis circa compositionem fructuû Ecclesiasticorum ex omissione horarum.* 211.
- IV. *De secundo casu Bullæ compositionis super fructibus male perceptis ex alijs principijs.* 216.
- V. *De alijs casibus, in quibus locum habet compositio.* 219.
- VI. *Brevis explicatio ad contenta in quinto casu Bullæ Compositionis.* 221.

C A P U T XXVI.

De Bulla defunctorum.

- Artic. I. **D**E multis remissive circa suffragia, & indulgentias pro defunctis. 229.
- II. *De indulgentijs animabus Purgatorij applicandis virtute Bullæ tam vivorum, quam defunctorum.* 234.

Ad calcem colligemus, velut in manipulum, præcipuas differentias, quibus Lusitana differt ab Hispana Bulla.

COM-

CAPITUM, ET ARTICULORUM.

CAPUT XIII.

De Privilegio nobilibus concessio ad celebrandam Missam ante Auroram, & post Meridiem.

CAPUT XIV.

De approbatione confessarij, qui per Bullam est eligendus.

- Artic. I. **R**esolvitur juxta dictam Clem. Constit. à quo Ordinario debeat esse sacerdos approbatus, ut per Bullam possit eligi in confessarium. 75.
- II. De approbatione Regularium in ordine ad Bullam. 80.

CAPUT XV.

De facultate absolvendi à reservatis Sûmi Pontifici virtute Bullæ.

- Artic. I. **Q**ui, & quoties in vita absolvi possint virtute Bullæ casus reservati Pontifici extra Bullam Cœnæ. 90.
- II. De absoluteione à reservatis Pontifici in articulo mortis virtute Bullæ impertienda. 95.

CAPUT XVI.

De electione confessarij virtute Bullæ ad absolvendum a reservatis in Bullâ Cœnæ.

- Artic. I. **D**e tribus primis casibus ex contentis in Bullâ cœ-

næ in Cruciatâ exceptis. 99.

- II. De alijs tribus casibus ex contentis in Bullâ cœnæ in Cruciatâ exceptis. 104.

CAPUT XVII.

De absoluteione à censuris virtute Bullæ Cruciatæ.

- Artic. I. **D**e absoluteione à censuris quoad satisfactionem partis læsæ, & forum externum, sive judiciale. 107.
- II. Utrum, & quomodo absoluteio à censuris impertienda sit in foro sacramentali. 111.
- III. De alijs ad absoluteionem censurarum virtute Bullæ conferendam spectantibus. 115.

CAPUT XVIII.

De casibus Episcopo reservatis, qui virtute Bullæ possunt absolvi toties quoties.

- Artic. I. **B**revis explicatio casuum in Diœcesibus ad coronam Portugallie spectantibus Episcopis reservatorum. 119.
- §. I. Heresis. 119.
- II. Blasphemia publica. 119.
- III. Veneficia. 120.
- IV. Invocatio Dæmonis, & pactum tacitum, vel expressum cum ipso. 121.
- § 2 V. He-

- V. *Homicidium voluntariū*. ibid.
- VI. *Abortus procuratio*. 124.
- VII. *Oppressio sive suffocatio pro-*
lis. 125.
- VIII. *Voluntaria membri mutila-*
tio. 126.
- IX. *Incendiū de proposito ex inten-*
tione nocendi. Ibid.
- X. *Sacrilegium*. 127.
- XI. *Injectio manūs violentæ in cle-*
ricum. 130.
- XII. *Excommunicatio maior a jure,*
vel ab homine nulli reserva-
ta. 130.
- XIII. *Juramentū falsum in judicio,*
vel actis judicialibus, aut corā
superiore cōpetenti, nec nō corā
Rectore Universitatis. 131.
- XIV. *Decimæ non solutæ*. 132.
- XV. *Retinere bona aliena, quorum*
dominus ignoratur. 134.
- XVI. *Matrimonia clandestina*. 137.
- XVII. *Ordinari sine patrimonio,*
pensione, vel beneficio, aut per
saltum, vel sine dimissorijs,
aut furtive, aut ante legitimā
ætatem. 137.
- XVIII. *Facere scripturam falsam,*
falsificare factā, illis uti. 138.
- XIX. *Revelatio sigilli sacramenta-*
lis a sacerdote facta. 139.
- XX. *Solicitatio in confessione, vel*
occasione illius. 140.
- XXI. *Copula inter sponfos ante con-*
tractum matrimonium, &
inter conjuges ante Benedi-
ctiones. 141.
- XXII. *Communitio votorum*. 142.
- XXIII. *Testimonium falsum in acti-*
bus. ibid.
- XXIV. *Simonia*. Ibid.
- XXV. *Sepelire excommunicatum*
in loco sacro. 143.
- XXVI. *Qui non sunt confessi annis*
præteritis. 144.
- XXVII. *Homo uxoratus habens con-*
cubinam. ibid.
- XXVIII. *Concubinatus qui duravit*
per tres annos, aut ul-
tra. Ibid.
- XXIX. *Habere bona aliena, quæ ex-*
cedant valorem 300. rega-
lium lusitanorum. 145.
- XXX. *Recipere, vel dare pretium*
pro confessione. Ibid.
- XXXI. *Celebratio Missæ illius, qui*
ordinatus fuit cum dimis-
sorijs falsis. Ibid.
- XXXII. *Peccatum sacerdotis habens*
annexam irregularita-
tem. 146.
- XXXIII. *Dispensatio in votis, aut*
juramentis absque pote-
state. Ibid.
- XXXIV. *Extrahere à loco sacro il-*
lum, qui ejus immunitate
gaudet. Ibid.
- XXXV. *Cohabitatio ante denun-*
tiationes. 147.
- XXXVI. *Invasio Indorum*. Ibid.
- XXXVII. *Cognitio carnalis mulieris*
pagane, vel hominis si-
militer pagani. Ibid.
- XXXVIII. *Venditio, vel emptio indo-*
dorū liberorum. Ibid.
- XXXIX.

I N D E X

CAPITUM, ET ARTICULORUM.

CAPUT PRIMUM

De Procemialibus, nempe de natura, concessione, & interpretatione Bullæ.

Artic. I. **D**E definitione, & concessione Bullæ Cruciatæ. p. 1.

II. De interpretatione Bullæ Cruciatæ. p. 2.

III. Alia ad privilegiorum notitiam. p. 3.

CAPUT II.

De Personis, quæ Bulla gaudere possunt.

Artic. I. **D**E Excōmunicatis, Hæreticis, & schismaticis. 6.

II. De alijs personis, de quibus dubitari potest, an privilegij Bullæ gaudere possint. 7.

III. De Regularibus quoad usum Bullæ Cruciatæ. 10.

CAPUT III.

De locis, quibus Bulla Cruciatæ conceditur.

Artic. I. **N**otantur aliqua pro dicendorū intelligentia. 16

II. Resolvuntur alia ex proxime notatis. 17.

CAPUT IV.

De Tempore, quo durat Bulla Cruciatæ.

Art. Un. **R**esolvuntur dubia circa durationem Bullæ ex dilectis resultantia. 21.

CAPUT V.

De Eleēmosyna pro Bulla erogāda.

Artic. I. **P**remittuntur quæ circa eleēmosynam pro Bulla sūt certa. 25.

II. De illis qui pro Bulla debent erogare eleēmosynam 300. vel 200. vel 80. reg. 27.

III. De alijs, qui pro Bulla unum tantum erogare debēt argenteū id est dois vinteēs 29.

IV. Alia ad eleēmosynam spectantia. 32.

I N D E X

C A P U T VI.

De Acceptatione, ac retentione Bullæ, & inscriptionis nominis in illa.

C A P U T VII.

De indulgentijs plenissimis initio Bullæ Cruciatæ concessis.

Artic. I. **Q**Uæ, & sub quibus conditionibus indulgentiæ concedantur initio Bullæ. 40.

II. De communione ad binas indulgentias requisita, & alijs huc spectantibus. 43.

C A P U T VIII.

De indulgentijs concessis tempore mortis.

Art. Un. **D**E alijs indulgentijs, alijsque privilegijs in Bulla concessis illis, qui contriti absque confessione decedunt. 47.

C A P U T IX.

De Participatione bonorum operum in Bulla concessa.

C A P U T X.

De Indulgentijs stationum in Bulla Cruciatæ concessis.

Artic. I. **Q**uid nomine Ecclesiæ, vel altaris veniat, & de illorum visitatione, ut indulgen-

tiæ stationum obtineatur virtute Bullæ. 52.

II. De intentione, oratione, devotione, tempore, loco, & modo, quibus faciendæ sunt visitationes. 54.

III. An stationum indulgentiæ possint pro defunctis applicari, ubi obiter de Regularium privilegio ad illas. 56.

C A P U T XI.

De privilegijs in Bulla Cruciatæ pro tempore interdicti concessis.

Artic. I. **C**olliguntur aliqua ex proxime suppositis. 60.

II. Numerantur, & distinctius proponuntur aliqua Bullæ privilegia huc spectantia. 62.

III. De duobus alijs privilegijs Bullæ pro tempore interdicti. 64.

C A P U T XII.

De privilegijs in Bulla concessis circa oratoria privata.

Artic. I. **D**E approbatione Oratorij privati requisita, ut quis gaudeat privilegijs Bullæ pro eo concessis. 68

II. An aliquæ limitationes, quæ apponi solent in brevi pro concessione Oratorij, cessent virtute Bullæ. 71.

CAPUT I.

De Proœmialibus, nempe de Natura, Concessione, & Interpretatione Bullæ.

O Missis, cùm latino, tùm lusitano Bullæ transcriptis, quæ apud Authorem in principio videri possunt, omiſſis etiam, quæ ipse d. 1. à n. 5; & alij ab eo citati congerunt circa Bullæ originem, & nominis etymologiam, sit

ARTICULUS I.

De Definitione, & Concessione Bullæ Cruciatæ.

Bulla Cruciatæ dicta, quia continet indulta, gratias, & privilegia illis similia, quæ cõcessa fuerunt tẽpore Urbani II; & Innocẽtij III. omnibus, qui pro recuperatione Terrę Sanctæ contra Turcas ibant pugnaturi, gestantes Crucem rubeam, à qua dicebantur Cruciatæ, definiri potest: *Est diploma Pontificium sigillo munitum, per quod certæ indulgentiæ, privilegia, & facultates conceduntur pro spirituali fidelium utilitate.*

3 Utilitas hæc fidelium est finis intrinsecus Bullæ, qui semper est idẽ. Finis autem extrinsecus, ad quem hic non attendimus, est congerere pecuniarum elemosinas in manutentionẽ, & subventionem locorum Africæ, & Classis subsidium in Saracenos nostramaria infestantes.

4 Ex tradita definitione perspicua sunt, quæ in Bulla conceduntur, ni-

mirum *Privilegia, Indulgentiæ, & Facultates*, quæ hic pro opibus non sumuntur, ut apud Juristas, sed prout *facultas* est potestas exercendi actũ; qui aliàs licitè exerceri non poterat, in quo sensu *facultates* idem valêt, atque *Indulta, Privilegia, & Gratia*. Nog. d. 1. à n. 14.

5 Nota deinde 1. Indulgentiam in Pontificum rescriptis nunquam comprehendi sub nomine *Privilegiorum*. 2. *Privilegium* ab *Indulto* non differre. 3. *Gratiam*, quæ à Theologis multipliciter usurpatur, hic sumi pro beneficio à S. Pontifice collato. *Beneficium* autem differre a *Privilegio*, inquit n. 54. in eo, quod Beneficium sit Gratia, seu facultas à Principe collata præter, non vero contra jus. *Privilegiũ* vero est facultas faciendi aliquid, vel aliquid omittendi, non tantum præter, sed etiam contra jus.

6 Bullam potest concedere S. Põtifex, ut ipsa suadet praxis; nec de potestate hac ulla potest esse controversia inter Catholicos, quidquid latent hæretici. Item Episcopi, non quidem in ea amplitudine, & secundũ omnia privilegia, & indulta, sub quibus S. S. Pontifices, sed juxta jurisdictionem, & facultates, quas habent, elargiendi indulgentias, absolvendi ab aliquibus reservatis, commutandi, & dispensandi in votis, addito etiam subditis onere solvendi unum, vel alterum argenteum. Nog. d. 1. à n. 21.

ARTICULUS II.

De Interpretatione Bullæ Cruciatæ.

7 **S**upponendum 1. Interpretari nihil aliud esse, quam declarare legem, aut privilegium ad aliquem casum extendi, vel non extendi. 2. Interpretationem vel esse authenticam, & juridicam, vel doctrinalem. 1. habet eandem vim, quam ipsa lex, aut privilegium: 2. non ita.

8 Dico igitur 1. Bullam interpretari possunt, qui concedere. Jure ordinario solus Sum. Pontifex potest authenticæ; potestate delegata etiam Commissarius Generalis; viri autem docti, solum doctrinaliter: quam interpretationem potest quis amplecti tuto, si sit certo probabilis, imo etiam tenetur, si in illa omnes D.D. conveniant. *Nog. d. 1. à n. 81.*

9 Circa declarationes, seu interpretationes S. Congr. Card. in aliqua Trid; vel quacunque alia materia, triplex datur sententia. 1. defendit esse tantum doctrinales, magni tamen ponderis, & authoritatis. *Ita P. Sanchez. l. 8. de Matrim. d. 2. n. 10; & plures alij.* 2. tuetur esse authenticas, & habere vim legis obligantis in utroque foro, in conscientia nempe, & in judicio. *Ita P. Salas de Leg. tract. 14. d. 21. sect. 12; & plures alij.*

10 Cum 3. & probabiliori sententia dico 2. Dictæ declarationes sunt juridicæ, & habent vim legis, si has habeant conditiones: 1. si de illis cõ-

tet authenticè per Breve Pontificis, vel, si sigillo Eminent. Card. Præfecti, & Secretarij ejusdem Congregationis fuerint signatæ: 2. si exprimat in ipsis declarationibus, factas esse consulto S. Pontifice: 3. si solum declarent, & interpretentur, & nõ dispensent, restringant, aut amplient ultra verborum significationem: 4. si publicentur, quia D.D. hoc requirunt, ut leges obligent. *Nog. d. 1. n. 13.*

11 Dico 3. Indulgentiæ Bullæ (quidquid in oppositum sentiat Trullench, & alij) latissimè sunt interpretandæ. Patebit à fortiori ex dicendis n. sequenti de Privilegijs; neque enim indulgentiæ sunt contra jus commune, nec in præjudicium tertij, & Deo per illas fit integra solutio ex meritis Christi infinitis; nec proinde periculum subest, ut Thesaurus Ecclesiæ exhauriatur, nec, quod S. Pontifex non sit fidelis dispensator, licet ex alieno debita alterius solvat, cū id faciat ex autoritate Christi. *Nog. d. 1. n. 77.*

12 Dico 4. Privilegia Bullæ etiã juri communi contraria omnia sunt amplissimè interpretanda, non solum prout continent potestatem dispensandi, commutandi, absolvendi, &c; sed etiam prout actualement involvunt dispensationem, seu relaxationem juris. *Nog. d. 1. à n. 72.* Et quoad 1. partem est resolutio communissima; cum enim potestas dispensandi, &c; nulli afferat præjudicium, nisi eam concedenti, & sit beneficium Principis
su-

supremi, non est, cur latissimè non sit interpretanda, & quandoque extendenda ultra verborum proprietatem, ut cum multis ait *P. Bened. Per. in Prompt. tr. 41. n. 1377.*

13 Quoad secundam partem, pro ut scilicet privilegia involvunt actualem dispensationem, &c; est resolutio satis controversa, & non esse extendenda ultra propriam verborum significationem, sed strictè interpretanda docet *P. Sanchez. l. 8. de Matr. d. 2. n. 7.* & plures alij, quos sequitur *P. Bened. cit.* idque ex eo, quod exorbitent à jure communi, & cum actualis dispensatio sit relaxatio juris, & vulnus legis, est odiosa, proindeque strictè interpretanda juxta reg. *Que a jure de Regul. jur. in 6.*

14 Nihilominus *P. Nog.* resolutionem suam, ut probabiliorem, ex eo probat, quod dicta privilegia, etiam quoad actualem dispensationem, in nullius cadunt præjudicium, sunt beneficium Principis supremi, sunt favores, & gratiæ, sunt concessa motu proprio & ex certa scientia, sunt in favorem Religionis, & causæ piæ, nimirum pro manutentione locorum Africæ, & in subsidium classis contra infideles. Si quodlibet autem ex his principiis sufficit ad admittendam latam interpretationem, à fortiori omnia; maximè, cum dicta privilegia nõ concedantur personæ particulari, sed omnibus Christi fidelibus illam summentibus, qui sunt una quasi commu-

nitas.

A R T I C U L U S III.

Alia ad privilegiorum notitiam.

15 **C**Um Bulla multis, iisque amplissimis privilegijs cõstitet, ad pleniorum coram notitiam, sciendum est 1. Privilegium ex *cap. Privilegia d. 3. & in cap. In his de Privilegijs definiiri: Privata lex aliquod speciale beneficium concedens. Vido dicta n. 5.* Sciendum 2. Privilegiũ à jure, & D.D. in varias dividi species; & ad rem præsentem dividitur 1. in personale, reale, & mixtũ. 2. in purũ, & conditionale; hoc dicitur, quod ex conventionione, & pacto conceditur, qualia sunt privilegia Bullæ concessa sub pacto dandæ elemosinæ; illud autem est, quod omni pacto, & conventionione caret, quale est, quod alicui conceditur ad habendum oratorium privatũ.

16 Privilegium personale illud dicitur, quod ratione personæ conceditur, ipsique immediate inhæret, & eam sequitur, quocumque eat. Reale est, quod conceditur personæ ratione rei, loci, officij, seu dignitatis, & his annectitur, non personæ immediate. Mixtum est, quod ex personali, & reali participat, quod scilicet alicui individuo conceditur ratione ætatis, sexus, aut ex certa, & determinata causa. Personale subdividitur in illud, quod conceditur singulari personæ, & in jure vocatur absolute privilegium. *Cap. Volentes de Offic. delegat;*

& in illud, quod conceditur personis non ut singulis, sed ut cōstituentibus unum corpus morale, seu unam cōmunitatem.

17 Privilegium hoc adhuc subdividitur in duas species 1. est, quando ita conceditur communitati, ut descēdat ad singulas personas, quæ sunt illius membra, qualia sunt, quæ conceduntur Religiosis, Clericis, Militibus, Scholasticis, &c. 2. est, quando ita cōceditur communitati, ut non descēdat ad singulas illius personas, & dicitur privilegium purè corporale, cuiusmodi sunt, quæ conceduntur Capitulis, & alijs Congregationibus pro electionibus faciendis, quia tamē respicit dignitatem, & unionem multorum ab aliquibus dicitur corporale. *Nog. d. à n. 54.*

18 Quæres 1. An privilegia Bullæ sint personalia, realia, an mixta? Respondetur esse mixta, quia participant ex locali, & personali; participant ex locali, quia, ut fideles Bullæ privilegijs gaudeant, necesse est, ut illa accipiatur in Regnis, vel in terris dominio Regis nostri subjectis, juxta inferius dicēda à n. 76. & participant ex personali, quia personā sequuntur, illi directè præstantur, & cū illa extinguuntur. Et ex hoc principio, accepta Bulla in loco apto, postea, quocumque eat, & ubicumque sit, uti poterit illius privilegijs.

19 Quod, si habentes Bullam Hispanam extra Hispaniam, & alia loca,

in quibus dicta Bulla publicatur, non possunt comedere ova, & lacticia in diebus quadragesimalibus, nec in illis, aut temporibus jejuniorum totius anni carnes de consilio utriusq̄ uemedici, licet privilegia Bullæ Hispanæ etiam sint mixta: id ideo est, quia in Bulla Hispana, ubi conceduntur dicta privilegia *Omibus, & singulis regnis, insulis, locis*, in quibus illa publicatur, additur clausula: *Et non extra illa*: in Bulla verò Lusitana nō apponitur talis exceptio, aut restrictio, sed absolutè cōceduntur privilegia. *Nog. d. 1. à n. 1. 60.*

20 Quæres 2: An Bulla Cruciatæ suspendatur per jubilæum anni facti? Ratio dubitandi est; quia per dictum jubilæum suspenduntur indulgentiæ pro vivis, commutationes votorum, dispensationes super ijs, quæ Pontifici reservantur, compositiones super malè ablatiis, & electiones confessarij, ut à Pōtifici reservatis absoluat. Respondetur tamē privilegia Bullæ Cruciatæ non suspendi per dictum jubilæum. Ita declaravit Clem. VIII. per Breve datum 8. *Maij an. 1600;* & Urban. VIII. per Breve datum 15. *Februar. an. 1625.*

21 Ad rationem dubitandi dic per dictum Iubilæum suspendi indulgentias, & facultates concessas communitatibus, Ecclesijs, Hospitalibus, Monasterijs, Universitatibus, pijs locis, & Confraternitatibus. Bulla autem Cruciatæ singularibus personis conceditur. Deinde Bulla conceditur S. Regi

Regi nostro ex contractu oneroso; facultates vero, indulta, & Bullæ, quæ ita conceduntur, non suspenduntur per suspensionem generalem, nisi de illis expressa fiat mentio, quæ de Cruciatâ non fit in Jubilæo anni sancti. *Nog. d. 1. à n. 104.*

22 An vero per anni sancti Jubilæum suspendantur Mendicantium privilegia, videlicet indulgentiæ plenariæ, facultates cõmutandi vota, dispensandi, & absolvendi à reservatis? Negat cum pluribus *P. Sanch. l. 4. in Decal. c. 54. n. 62.* Quid sentiat *Nog. vide d. 1. à n. 117.* Et attenda suspensione pro eo Jubilæo facta ab Inocentio X. illius resolutio affirmativa videtur probabilior.

23 Quæres 3. An Bullæ privilegia suspendantur per Bullam Cænæ, aut per beneplacitum Sedis Apostolicæ? Respondetur 1. non suspendi per Bullam Cænæ, tum, quia, ut diximus, sunt privilegia onerosa, quæ absque expressa illorum mentione non censentur revocari; tum, quia infra videbimus posse pœnitentes absolvi virtute Cruciatæ à peccatis, & censuris in Bulla Cænæ contentis, aliquibus exceptis.

24 Respõdetur 2. Finito quolibet anno sexennij, pro quo Inoc. XI. Bullam concessit, potuit eam Pontifex revocare; quia Bulla est gratia pendens ex beneplacito S. Põtificis. Respondetur 3. Data iusta causa, intra durationis annum potest S. Pontifex

Bullam revocare. Tenetur tamen in hoc casu compensationem facere illis, qui jam Bullam acceperunt; debetque fieri hæc revocatio in ijs locis, in quibus Bulla pro eo anno fuerat publicata. *Nog. d. 1. à n. 126.*

25 *Mend.* cum alijs existimat, si revocata Bulla ante annum expletum, aliquis ignorans revocationem absolvatur virtute illius à reservatis, & votorum commutationem obtineat, non teneri, detecta ignorantia, ea reservata legitimo superiori subijcere, nec iterum votorum commutationem obtinere. Quam doctrinam solum veram esse casu, quo revocatio non sit publicata per Dioceses, & Parochias tenet *Nog. d. 1. à n. 132;* quia solum tunc datur error communis, ex quo tantum habet confessarius jurisdictionem, & non ex quocumque errore.

26 Quæres 4. Utrum Bulla expiret morte Pontificis concedentis, aut Regis eam impetrantis? Respondetur ad utrumque negativè. Ad primum; quia gratia facta, qualis est Bulla, ad sexennium concessa, nõ expirat morte concedentis, si ante sexennium moriatur; quæ doctrina generalis est ad privilegia pro determinato tempore concessa, ut docet *Soar. l. 8. de leg. c. 32. n. 10. & alij.* Ad secundum, quia licet morte privilegiati expiret gratia, ut omnes docent, Bulla non solum Regi conceditur, sed etiam omnibus Christi fidelibus in his regnis degentibus, quæ fidelium communitas non moritur.

Nog. d. 1. à n. 135.

CAPUT II.

De Personis, quæ Bullâ gaudere possunt.

27 **B**ullæ Cruciatæ privilegij gaudere possunt *Omnes utriusque sexus Christi fideles in Portugallia, & Algarbiorum Regnis, alijsque terris, & locis Regum Portugalliaë dominio subiectis commorantes, atque degentes*, qui est ipsius Bullæ textus. Notandum autem est discrimen inter Lusitanam, & Hispanam Bullam; in hac enim primo agitur de illis, qui accedunt ad bellum contra Turcas, & alios infideles a Rege Catholico initum, aut alios ad idem mittunt, & illis conceditur Indulgentia plenaria. In Bulla vero Lusitana non agitur de precedentibus ad defensionem locorum Africaë, aut alios eo mittentibus, nec illis aliqua conceditur indulgentia, vel privilegium.

28 Notandum deinde privilegia Bullæ esse in triplici differentia; nam vel supponunt statum gratiæ, ut indulgentiæ, vel cõmunionē inter fideles, ut interesse Divinis, & sepeliri in loco sacro; vel neutrum supponunt, ut comestio carniū de consilio utriusq; medici in diebus prohibitis, & commutatio votorū in sententia asserente posse fieri extra confessionem, &c. Hoc notato, quia de aliquibus personis potest esse dubium, sit

ARTICULUS I.

De Excomunicatis, Hereticis, & Schismaticis.

29 **D**ico 1. Excommunicatus potest utiliter sumere Bullam. Cū enim per excommunicationem non amittat fidem, adhuc est Christi fidelis, concessio autem Bullæ est universalis ad omnes fideles. Neque excommunicatus censetur esse extra Ecclesiam quoad omnia, sed solum quoad aliqua, nimirum quoad communionem cum fidelibus.

30 Quod si *ex cap. 1. de Reser. in 6.* dicas Rescriptum impetratum ab excommunicato super alia gratia, quàm absolutione ab excommunicatione non valere: Respondetur inde non sequi excommunicatum invalidè Bullam suscipere, 1; quia multoties excõmunicati Bullam accipiunt, ut ab excommunicatione possint absolvi: 2; quia excommunicatus non impetrat Bullam, & *text cit.* loquitur de excommunicato impetrante rescriptum super alia re. *Nog. d. 2. n. 29.*

31 Dico 2: Excommunicatus, si sit pertinax, & in statu peccati mortalis, non potest frui privilegij Bullæ in 1. differentia ex numeratis *n. 28.* ut pote, quæ supponunt statum gratiæ. Si verò pertinax non sit, nec per eum stet, quominus ab excommunicatione absolvatur, & per contritionem in statu gratiæ ponatur, poterit

rit ingredi Ecclesiam, dum ibi Divina Officia non celebrantur, ibique visitare quinque Altaria in diebus designatis pro stationibus, & cōsequi Bullæ indulgētiā; sicut enim Deus illum in suam recipit amicitia, ita Mater Ecclesia in consortium thesauri Ecclesiæ. *Nog. d. 2. n. 30.* contra *Dian.* & alios contrarium quoad hoc ultimum communiter sentientes.

32 Dico 3. Bulla non prodest excommunicatis quoad privilegia in 2. differentia recensita *cit. n. 28*; prodest tamen quoad privilegia in 3. differentia ibidem allata. Ratio primæ partis est; quia ante absolutionem ab excommunicatione non possunt sacris interesse, nec sacro loco sepeliri. Ratio secundæ partis est; quia cū mutatio votorum (si extra confessionem fieri potest) comedere ova, lacticia, & carnes de consilio utriusque medici diebus prohibitis, & compositio super bonis incertis non sunt incompatibilia cum excommunicatione. *Nog. d. 2. à n. 31.*

33 Dico 4. Hæretici, tam externi, quam interni privilegij Bullæ gaudere nequeunt. Hæretici enim, etiam interni, cum amittant habitum fidei, non sunt Christi fideles, & juxta plures in favorabilibus non veniunt nomine Christianorum: Bulla autem est favor concessus Christianis *Utriusque sexus Christi fidelibus.* *Nog. d. 2. à n. 21.* contra *Abr. Trullench. Mend.* & alios, & quoad hæreticum inter-

num plures citatis accedunt.

34 Dico 5. Schismaticus, qui fidem D. non deferat, sed solum se subtrahat ab obedientia S. Pontificis, potest Bullæ privilegij frui, si peniteat, & se subdat Pontifici; si tamen in suâ pertinaciâ persistat, adhuc aliquibus Bullæ privilegij gaudere potest, nimirum illis, quæ per excommunicationem, quâ ligatus existit, non impediuntur, de quibus supra *n. 32.* Ratio est; quia cū fidem retineat, venit in Bulla nomine fidelium. *Nog. d. 2. n. 20.* Contra *Mend.* de irregularibus, suspensis, interdictis, & degradatis, similiter dico esse capaces indulgentiarum, & posse uti Bullæ privilegij, quæ non repugnât cum his censuris. *Nog. d. 2. n. 33.*

A R T I C U L U S II.

De alijs personis, de quibus dubitari potest, an privilegij Bullæ gaudere possint?

35 Dico 1. Existens in peccato mortali valide accipit Bullā, etiā quoad lucrandas indulgentias, non quidem, dū in peccato mortali sit; siquidem acquisitio indulgentiæ statum gratiæ supponit *ex dictis n. 28*; sed postea, cū gratiam recuperet. Alijs verò Bullæ privilegij, quæ non requirunt statum gratiæ, gaudere potest, etiam, dū in peccato perseverat, nisi aliquibus obstet excommunicatio peccato annexa *juxta dicta n. 32.* *Nog. d. 1. n. 25.* ex parte contra *Cae t.*

36 Dico 2. Qui scienter retinent pecunias, bona, scripturas, aut instrumenta ad Bullam principaliter, vel secundario spectantia, nec id cum possint, Commissario, vel ab eo deputatis manifestant, nullis Bullæ privilegijs frui possunt. Habetur expræssè in Bulla, ibi *Declarantes eos tales, si scientes aliquid prædictorum retinuerint, nullo modo harum litterarū, & gratiæ beneficio frui posse. Nog. d. 1. n. 35.*

37 Facta vero restitutione, Bullæ privilegijs gaudere possunt, etiam eligendi confessarium, qui eos absolvat à censuris S. Pontifici reservatis, quas (si moniti à confessario, non restituant) incurrunt ipso facto; nempe Episcopi, & alij maiores Prælati suspensionem à Divinis, & interdictum ab ingressu Ecclesiæ, cæteri excommunicationem. Ratio est; quia dictio *Retinuerit* importat fœsum de præsentis, id est *dum retineant*, ut explicat commissarius: *Em quanto elles retiverem: ergo si jã non retineant, absolvi possunt, & alijs frui privilegijs. Nog. d. 23. à n. 228;* ubi latissimè agit de dictis censuris, & *ibidem a n. 232.* docet nomine *Maiores Prælati*, venire Archiepiscopos, Patriarchas, & Primates, & non omnes habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, aut Religionum Prælatos. Contra *Mend.*

38 Dico 3: Qui committunt reservata, non solum cum confidentia Bullæ, ita ut etiamsi Bulla non foret,

illa committerent (quæ dicitur confidentia negativa, & concomitans) sed etiam ex confidentia, ita ut illa non committerent, si Bulla non foret (quæ dicitur confidentia positiva antecedens, & est causa peccati) uti possunt privilegio eligendi confessarium, qui illos a dictis absolvant; quia Bulla concedit posse absolvi reservata absque ulla limitatione circa confidentiam. Ubi autem jus non distinguit, neque limitat, nec nos distinguere, vel limitare debemus, præsertim, cum privilegia Bullæ non strictè, sed latissimè sint interpretanda *juxta dicta n. 12; & 13. Nog. d. 15. à n. 129.*

39 Dico 4: infantibus, & perpetuo amentibus Bulla prodesse potest, ut tempore interdicti sepeliantur in loco sacro cum moderata pompa, nempe cum Missa in gratiarum actionem; Bulla enim generaliter conceditur omnibus Christi fidelibus sine distinctione ætatis, & conditionis amentis. Ut vero gaudeant hoc privilegio, debent pro illis (dum vivunt) Bullam sumere parentes, vel tutores, vel curatores, qui possunt pro illis acceptare, erogata competenti elemosina.

40 Dixi *dum vivunt*; quia, licet *Fragos. l. 2. d. 7. n. 33;* & alij doceant Bullam Cruciatæ sumptam post mortem alicujus ei prodesse ad sepulturam tempore interdicti, & absolutionem censurarum: non prodesse tamen, ut certum docet *Nog. d. 2. à n. 60;* etiamsi defunctus, dum adhuc viveret,

ret, eleemōsynam daret, aut mandaret, ut Bulla pro ipso acciperetur. Ratio est, quia Bulla vivorum, & non defunctorum est; illiusque privilegia, & facultates conceduntur commorantibus, & degentibus in his Regnis, & illorum subditis; defuncti autem jam non sunt subditi istorum Regnorum, nec in illis degunt. Si tamen defunctus, dum erat vivus, Bullam accepit, tunc asserit n. 62. illi prodesse ad sepulturam; non autem, ut absolvatur ab excommunicatione, à qua vivus non fuerit absolutus; quia, inquit, primum conceditur in Bulla, non secundum.

41 Amentes vero & phrenetici, qui post usum rationis in amentiam inciderunt, Bulla frui possunt: 1. ad sepulturam, & sacramentum Extreme unctionis tempore interdicti; 2. ut absolvantur à censuris, si illis antecedenter ligati erant; 3. ut ipsis applicetur indulgentia. Et hoc idem tenendum de ebrio morti proximo, si sine culpa ebrietas contigerit. *Nog. d. 2. n. 19.*

42 Dico 5. Cathecumenus (qui scilicet jam est fidelis, non tamen baptizatus, sive jam sit perfectè, sive imperfectè instructus) nullis indulgentijs, aut privilegijs Bullæ frui potest; quia hæc concedit S. Pontifex fidelibus jurisdictione, qua in ipsos pollet; nulla autem pollet in cathecumenos, cum Ecclesiam non sint ingressi per januam baptismi. *Nog. d. 2. à n. 7.*

contra *Henr.* & alios, qui docent cathecumenos gaudere posse 1. indulgentijs, 2. compositione incertorum, 3. commutatione votorum, & juramenti, 4. sepultura in loco sacro. *n. 43.* Illud apud omnes certum est, cathecumenum nec uti posse multis Bullæ privilegijs, ut eligendi confessorium, qui illum absolvat à reservatis & censuris, cum ante baptismum sit incapax sacramenti, & censure, nec indigere Bulla ad comedendas carnes, ova, & lacticia in diebus prohibitis, aut ad audiendum sacrum tempore interdicti, cum nullo Ecclesiæ teneatur præcepto.

44 Dico 6. Qui non habent proprium nomen in summario scriptum, Bullæ privilegijs non fruuntur. *Nog. d. 2. à n. 52;* & iterum *d. 6. à n. 60.* Ratio, inquit, evidens est; quia ita disponit Commissarius Generalis in ipso summario per hæc: *Tomaraõ este summario da Bulla, que le vnaõ comfigo cõ seu nome neste escripto; enaõ le vnaõ por si, ou por outrem, nem se escrevêdo neste o seu nome, lbe naõ valerã.* Disponere autem Commissarium non valere summarium illud tumentis, si nomen proprium in eo non sit scriptum, est expressè declarare non posse uti privilegijs in eo contentis.

45 Notanda verò hic est differentia inter Bullas Lusitanam, & Hispanam; in hac enim præcipitur inscribi nomen suscipientis, ibi *Descrito ibidem uniuscujusque nomine proprio.* &

& tamen expofitores Hispanæ Bullæ communiter docent, etiamfi fufcientis nomen in Summario non fcribatur, illius privilegij gaudere. E contra verò in Bulla Latina Lufitana ea conditio infcriptionis nominis non apponitur, neque aliquod præceptum circa idem ex illa infertur; & tamen afferimus ex defectu talis infcriptionis ipfius Bullæ privilegia invalida-
 fi.

46 Et difparitatis ratio eft; quia in Bulla Hispana non inveniuntur ea verba irritantia, & folum datur præceptum de nominis infcriptione, & dari hoc præceptum aliqui negant apud *Mond. d. 21. n. 12.* Nec Commiffarius Hispanus, cum omnia habeat in Bulla Lufitana à S. Pontifice difpofita, & ordinata ad illius executionem, ullam habet facultatem, nifi interpretandi dubia, nihil addendo, nec detrahendo.

47 Licet autem in Bulla Latina Lufitana ea conditio infcriptionis nominis non apponatur, nec ex illius defectu privilegia invalidentur; Commiffarius Lufitanus, quia multa neceffaria, & opportuna non habet Bulla Latina, facultatem habet à S. Pontifice concessam faciendi, & exequendi ea, quæ neceffaria, & opportuna fuerint ad Bullæ executionem; ille autem opportunam judicavit, & neceffariam illam nominis infcriptionem in Summario cum irritatione, & invaliditate privilegiorum propter ratio-

nes à *Nog. expenfas cit. d. 6. à n. 62.*

48 Nota deinde ex eodem *ididem à n. 63.* 1. non effe opus, ut nomen in Summario à thefaurario infcribatur, fed poffe à quocumque fcribi; 2; fi per errorem nomen, aut cognomen falfo fcribatur, poffe errorem emendari, fine nota falificationis literarum Apostolicarum, quod latius probat *eadem d. 6. n. 31. 3.* fufficere fcribere nomen appellativum, ut Prior talis Parochiæ, Epifcopus talis Diocefeos, Marchio talis oppidi; 4. fufficere fcribere nomen proprium non fcribendo cognomen, fi fic fingularis, & determinata perfona fignificetur; 5. non fufficere loco nominis, vel cognominis fcribere aliud nomen, vel cognomen; quia fic non fignificatur certa, & determinata perfona. Quid fit tenendum circa nominis infcriptionem in Bulla Compositionis, & Defunctorum, fuis in locis dicetur.

ARTICULUS III.
 De Regularibus quoad ufum Bullæ Cru-

49 **D**ico 1: Regulares poffunt uti omnibus privilegijs & indultis in Bulla Cruciatæ Lufitana contentis (exceptis folùm, quæ concernunt poenitentiaæ facramentum) Ratio eft; quia veniunt nomine fidelium, & Bullæ privilegia omnibus fidelibus conceduntur. Confirmatur; quia Gregorius XIV concedens Commiffario facultatem taxandi eleemofinas fingulis perfonis, inter il-
 las

las Religiosos, & Religiosas numerat.

50 An verò Regulares indigeant licentia suorum superiorum ad Bullam accipiendam, ut dictis privilegijs fruantur? Respondet *Averd.* eam acceptionem sine licentia, saltem tacita, nec validam, nec licitam esse. Validam tamen, licet venialiter peccaminosam contra obedientiam, aut paupertatem dicit *Mend.* addens nec etiam venialiter peccare Religiosum, si ei Bullam gratis tradat amicus, quod etiam docet *P. Arriag. tom. 8. d. 26. n. 28.*

51 Communis tamen sententia (inquit *Nog. d. 2. n. 43.*) tenet posse Regulares Bullam sumere absque licentia superiorum; hanc sententiam (exceptis Societatis nostræ Religiosis) quoad alios tenet *P. Tambor. tr. de Bull. c. 3. §. 1. n. 12.* Adde ex *à Cost. Villalob; & Dian.* peccare mortaliter Prælatos regulares prohibendo, ne subditi Bullam suscipiant, quod negat *Lezant.* & ad summum intelligendi sunt, si Prælati absque legitima causa licentiam neget; posse enim superiorem ex legitima causa licentiam negare docet *Mend;* & quoad Religiosos Societatis, etiam, data licentia, posse eam limitare quoad talem usum, vel facultatem. Hæc sunt D.D. placita à *P. Nog.* collecta: ad illius mentem?

52 Dico 2; Religiosi non possunt Bullam sumere licite absque suorum

superiorum licentia tacita, vel expressa, etiam ad usum privilegiorum non concernentium poenitentiae sacramentum. Ratio est; quia, licet S. Pontifex velit, quod Religiosi Bullam suscipiant; id tamen dependenter à voluntate superioris debet intelligi, ut peccatum [etiam leve] contra paupertatem, & obedientiam evitetur. Quod si certo constet superiorem injuste licentiam negare, poterit subditus ad dictum usum Bullam sumere, & illius uti gratijs.

53 Dico 3: In Regularibus acceptio Bullæ ad usum dictorum privilegiorum sine licentia superiorum, & si illicita sit, quia est contra voluntatem superioris, etiam tacitam, & paupertatem, ut suppono; est tamen valida; quia nullum invenitur Breve, in quo Religiosis interdictus sit usus Cruciatæ, quoad illas gratias, quæ non concernunt sacramentum poenitentiae: imo, quia hæc solæ excipiuntur, & non aliæ, aliæ censentur concessæ; exceptio enim firmat regulam in contrarium.

54 Hæc resolutio quoad Religiosos Societatis JESU est contra *Bard;* & *Tambor;* quorum fundamentum desumitur ex Const. *Decret Romanum Pontificem;* quæ habetur in *Lib. Lit. Apost.* pro Societate, & in qua Gregorius XIII. prohibuit usum facultatum in Cruciatæ contentarum per hæc verba. *Non esse, nec fore unquam mentis nostræ, aut sedis Apostolicæ, &*

ut personæ Societatis, absque expressa superiorum ejusdem Societatis licentia, utantur facultatibus, quæ in Jubilæis, Bullis Cruciatæ, Confessionalibus, aut alijs quibusvis Apostolicis indultis, &c. Responderetur tamen in dictis verbis, ut ex antecedentibus, & consequentibus manifeste colligitur, solum prohiberi facultates concernentes sacramentum pœnitentiæ, id est, eligendi confessarios, per quas solum relaxaretur Religiosa disciplina. *Nog. d. 2. n. 47.*

ULTIMA RESOLUTIO

55 Quoad privilegia concernentia Pœnitentiæ sacramentum, ut regulares validè Bullam accipiant, debent habere licentiam suorum Superiorum. Hæc autem licentia in Religiosis Societatis JESU debet esse expressa juxta const. *Gregor. XIII. n. antecedenti adductam.* In reliquis Religionibus sufficit tacita, sed quæ fit moraliter certa; nam cum iudicijs dubijs, aut solum probabilibus, potest non esse voluntas superioris ad concedendum. *Nog. d. 20. à n. 134.* contra paucos, qui pro omnibus requirunt licentiam expressam, & specialiter pro Religionibus S. Bernardi, & Minorum Observantiæ illam requirit *Ludovic. à Cruce*, fortasse motus, quia in illis extet speciale privilegium, ut in societate.

56 Lex tradita resolutione sequitur 1. absque licentia superiorum non

posse Regulares eligere confessarium [etiam ordinarium cõmunitatis à superioribus deputatũ] qui eos absolvat virtute Bullæ à casibus vel in Religione, vel Pontifici reservatis. Est omnino certa, & indubitata sequela, tũ ex veteri declaratione *Clem. VIII;* tum ex novissima *Urban. VIII.* edita a n. 1630; ibi *Perpetuo declaramus concessionem S. Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi confessarium, & absolvendi à casibus reservatis, etiam in Bulla Cœne Domini contentis, cum Fratribus, & Monialibus quorumcumque Ordinum locum minimè habuisse, nec habere, nec illis ullo modo suffragari potuisse, neque posse.*

57 Nota hic 1. *Clem;* & *Urban.* Pontificum decreta esse declarationes, quæ extenduntur ad futura; & esse perpetuo valituras, ut inquit ijdem Pontifices. Nota 2. quod si in contrarium aliqua afferatur, aut declaratio, aut privilegiorum revocatio facta à Commissarijs, erit nulla; tum quia Commissarius nequit revocare, declarareve declarationes à S. S. P. P. circa dictum Bullæ articulum factas, cum id ad ipsos Pontifices pertineat; tum quia *Urban. VIII.* in sua Const. perpetuo valitura ei tollit facultatem aliter interpretandi, ibi, *Sublata eis, & eorũ cuilibet quavis aliter judicandi, interpretandi facultate.* *Nog. d. 20. à n. 64;* qui ibidem à n. 53. *A. A.* recēset, qui post decretum *Urb.* contrarium tenuere, & à n. 73. eorum

rationes facile refellit, aperte ostendens falsitatem sententiæ, quam hodie ut improbabilem communissime rejiciunt AA.

58 Sequitur 2. Regulares nec etiam pro non reservatis posse eligere confessarium virtute Bullæ. Nam Clem. VIII. in sua Const. dicit: *quod Fratres, & Moniales, quantum ad sacramentum penitentiae, seu confessionis administrationem dispositioni suorum Prælatorum subjecti sint*: quam Const. se innovare testatur Urb. VIII. Addit tamen, *Quod subjecti sint dispositioni Prælatorum, & sedi Apostolicæ, quoad sibi reservata*. Ex quibus verbis aliqui tenuere, Regulares solum esse subjectos dispositioni Prælatorum quoad reservata, hanc tamen interpretationem optime refellit *Nog. d. 20. à n. 105. cum Card. de Lug; & alijs.*

59 Sequitur 3; doctrinam traditam pro Regularibus à n. 49. intelligendam esse pro Regularibus utriusque sexûs, atque adeo etiam pro monialibus, quæ verè Religiosæ sunt. Nam S.S. P.P. Clem; & Urban. Const. de illis, sicut de viris Regularibus sine differentia locuntur: ergo eodem modo, quo viri regulares uti possunt privilegijs Bullæ penitentię sacramentum non concernentibus, uti possunt Moniales; & sicut illi non gaudent privilegio eligendi confessarium, etiam pro non reservatis, eodem etiam illæ non gaudent. *Nog. d. 20. n. 138.*

60 An vero doctrina hæc intelligenda etiam sit de Monialibus Episcopo subjectis? Negant *Quintanad. tom. 1. tr. 4. sing. 26. n. 2; Pelliz. tom. 2. tr. 10. c. 7. n. 4;* & alij viri docti ab eo consulti, existimantes absque facultate Ordinarij posse illas virtute Bullæ, vel alterius similis privilegij à reservatis absolvi. Ratio illis est; quia, cum eximantur à subjectione proprij Ordinis, nec illius reservatis, sed reservatis Episcopo teneantur; facultas eligendi confessarium non vergit in detrimentum Religionis; quod Pontificibus fuit motivum arcendi Religiosos a tali privilegio.

61 Nihilominus probabilius est non solum Moniales Regularibus subjectas, quæ dicuntur exemptæ, sed etiam non exemptas, & Episcopis subjectas non posse virtute Bullæ eligere confessarios, absque licentia suorum Superiorum, qui, quoad non exemptas, non sunt Prælati proprij Ordinis, sed Episcopi, quibus subjiciuntur. Et ratio est; quia declarationes Clem; & Urb. VIII. sine aliqua distinctione loquuntur de *Monialibus quoad sacramentum penitentiae, & confessionis administrationem: & de Monialibus quorumcumque Ordinum*. Et, cum lex non distinguat inter exemptas, & non exemptas, verbaque in proprio sensu utrisque aptentur, neque nos distinguere debemus. *Nog. d. 2. n. 139.*

62 [Dixi n. 69. *Pro Monialibus, quæ verè religioſæ ſunt*: nam ab ea doctrina excipiuntur Moniales Militares, quæ profitentur Paupertatem, caſtitaſtem Conjugalem, & Obedientiam, quales ſunt Ulyſſipone Moniales S. Benedicti de Avis, vulgo, *da Encarnação*, & S. Jacobi, vulgo, *dos Santos*. Ratio, cur non comprehendantur in dictis conſt. eſt 1. quia Religioſæ non ſunt, nec tali nomine veniunt in odioſis, quales ſunt Pontificum declarationes, dum prohibent Religioſis uti Bullæ privilegij: 2; quia nec Ordinario, nec Regularibus ſubduntur, ſed Seren. Regi, & Tribunali Conſcientiæ, qui non veniunt nomine Prælatorum. Adde, quod Bulla non egent pro reſervatis in communitate, cum nulla habeant. *Nog. d. 20. à n. 140.*

63 Quæres: An juxta proxime dicta, ab ea doctrina excipiantur etiã viri Regulares Ordinum Militariũ, quales ſunt Religioſi Ordinis Chriſti, vulgo, *de Thomar*: Fratres Avifij, & Palmellæ: Equites Militenſes, Chriſti, Avifij, & D. Jacobi, ita ut omnes poſſint virtute Bullæ eligere confeſſarios, qui eos à non reſervatis, & à reſervatis etiã abſolvant, non ſecus, ac ſæculares? De omnibus affirmant *Trullenb, Eſcob; & alij apud Nog. d. 20. n. 154.*

64 Nihilominus Reſpõdetur 1. male excipi Religioſos Ordinis Chriſti, qui ſunt ſtrictè Religioſi, licet nõ Mé-

dicãtes: Nam conſt. Urb. VIII. loquitur de omnibus Regularibus, tã Mendicantibus, quã nõ medicantibus *Nog. d. 20. à n. 159.* Reſpondetur 2. probabilius eſſe, propter eandem rationem, etiã non excipi Clericos Fratres Avifij, & Palmellæ; quamquam Palmellentiſ Bulla non egeant pro reſervatis in conventu, cum nulla habeant. *Nog. d. 20. à n. 161;* qui tamen n. 160. probabile dicit dictos Fratres Clericos commorantes in Conventibus Avifij, Palmellæ, & ſimilibus non comprehendi in Bulla Urb. VIII. ac proinde, ſine licentia ſuorum Prælatorum, poſſe eligere confeſſarios, etiã quoad reſervata in Bulla non excepta.

65 Reſpondetur 3. Bene excipi ab ea doctrina Equites Militenſes, & à fortiori Equites Chriſti, Avifij, S. Jacobi, & ſimiliũ Ordinũ Militariũ, qui ſolum vovent caſtitaſtem conjugalem, & non veniunt nomine *Religioſorum* in odioſis, cum Religioſi ſtrictè, & propriè non ſint. De Militenſibus vero, qui pro veris Religioſis communiter habentur (licet id aliqui negent) ratio eſt; quia non ſuis ſuperioribus, ſed Episcopis ex conſuetudine ſubjiciuntur, quoad receptionem ſacramentorum; & in ſæculo vivunt more ſæcularium, nec in illis diſpendium obſervantiæ regularis conſideratur, quod fuit motivum ad conſt. Urb. VIII. in qua propterea non comprehenduntur: ergo non ſecus, ac ſæ-

saeculares frui possunt Bullae privilegij, etiam quoad electionem confessoriorum. *Nog. d. 20. a. n. 163.*

66 Quæres iterum: Quid de Novitijs sentiendum? Respondetur Novitios, & Novitias quarumcumque Religionum non comprehendi in Const. Clem. & Urban. VIII. declarantium Bullam, quoad articulum eligendi confessorium, non habere locum in Religiosis; cum enim hæc declarationes sint odiosæ Religiosis, ad Novitios non sunt extendendæ, qui solum in favorabilibus, & non in odiosis veniunt nomine Religiosorum. Et cum Novitij comprehendantur sub nomine *Christi fidelium*, quibus Bulla conceditur, & aliunde non excipiuntur per dictas const. sine ulla licentia possunt Bullam accipere, utique illius privilegij, etiam eligendi confessorium pro reservatis tunc Pontifici, tum in Religione: nam subjacere reservatis in Religione certum existimat *Nog. d. 20. a. n. 145.* quidquid in contrarium dicant *Dian. Tamb. Pal. & alij.*

67 Quæres tandem: An Regulares de licentia suorum superiorum possint virtute Bullæ eligere confessorium, ut absolvantur etiam à reservatis? Negant adhuc *Magn. Soar. Garc. & alij;* ex eo, quod S. S. Pontifices declararunt Regulares non includi in Bulla quoad hunc articulum; si autem non includuntur; licentia superiorum inferiorum nihil illis pro-

derit contra dispositum à superiore. Affirmativè tamen, ut certum respondet *Nog. d. 20. n. 131.* ex eo, quod posita licentia Prælati cessant inconvenientia, quæ ex usu talis privilegij sequerentur, nempe detrimentum Regularis disciplinæ, quæ fuit causa motiva illarum declarationum: imo Urban. VIII. in sua statuit Fratres, & Moniales quantum ad Sacramentum pœnitentiæ, & confessionis administrationem ordinariæ dispositioni suorum Prælatorum esse subjectos.

C A P U T III.

De Locis, quibus Bulla Cruciatæ conceditur.

68 Satis est ad plenam eorum notitiam verba referre Bullæ Pauli V. & Urb. VIII. quas omnes successores prorogant, & ita habent *In prædictis Portugallie, & Algarbiorum Regnis, ac eorundem Regnorum Insulis, Indijs Orientalibus, & ultramarinis, Conquistis terris, & locis ejusdem Portugallie, & Algarbiorum Regis dominio temporali subjectis commorantibus, & ad illa declinantibus; nec non Regnorum prædictorum subditis in alieno dominio in dictis Indijs mercimonij causa, non tamen animo in alieno dominio hujusmodi permanendi degentibus, Indulgentias, &c.*

69 *Nog. d. 3. a. n. 4.* in particulari recenset loca, in quibus valet &

pu-

publicari potest Bulla. Et ibidem n. 5. asserit concedi, & publicari posse, in oppidis, quæ in bello Lusitanis armis capiuntur; manent enim pro belli tempore sub dominio Regis Portugalliæ; ac proinde in ipis oppidis commorantes, aut ad illa declinantes possunt, vel ibi, vel aliunde per nuntium Bullam Lusitanam accipere.

Secus dicendum existimat de commorantibus in illis oppidis; quæ, ut se, suaque bona conservent immunia, in quadam pecuniæ summa quotannis solvenda conveniunt, & vulgo dicuntur *Avindos*; nam hæc sub dominio Regis Portugalliæ non sunt.

70 Commorantes in provincia, quæ forte à Rege Portugalliæ ad alterum rebellavit, possunt per nuntium Bullam sumere ex parte obediens, dum rebellio recens sit, & talis, quæ proprium Regem non privet dominio suo. Secus dicendum, si per præscriptionem multorum annorum talis provincia in alterius ditionem transierit; licet enim rebellio per multos annos Regem non privet jure proprio ad rebellem provinciam; talis esse potest, ut illam deducat ad extraneum dominium.

Dixi *Ex parte obediens*; quia elemosyna pro Bulla sumpta in ipsa provincia rebeli non mitteretur in fiscum Regis Portugalliæ ad sustentationem locorum Africæ, & subsidium classis in Saracenos; proindeque non valeret

talis Bulla, quæ solum conceditur cum onere elemosynæ in eos fines largiendi. Hæc *Abreu*, cui non repugnat. *Nog.* si de hoc casu meminisset. Ad planiorem vero aliorum resolutionem, sit.

ARTICULUS I.

Notantur aliqua pro dicendorum intelligentia.

71 **R**ecolenda hic sunt, quæ diximus n. 18. & inde notandum 1. privilegia Bullæ esse mixta, ex locali, & personali: Notandum 2. bifariam accipi commorationem in loco, & declinationem ad illum; 1. proprie, quando quis realiter, & personaliter est in loco, aut ad illum declinat; 2. civiliter, quando quis fictione juris censetur esse, aut declinare ad locum, à quo abest, ratione domicilij, quod habet in illo loco.

72 Notandum 3. Nomine *Conquistarum*, seu *Terrarum conquistarum* venire Indias Orientales intra terminos designationis factæ ab Alex. VI. ad compositionem amicabilem inter Reges Portugalliæ, & Castellæ a n. 1494. & juxta terminos dictæ designationis, erant ex conquistis Regis Portugalliæ omnes regiones jacentes ab Insulis Capitis viridis versus Occidentem per 370. leucas, & exinde per lineam rectam versus polum Arcticum, & Antarcticum ex parte Orientis. Item ex concessione ejusdem Alex.

Alex. VI. Tingitana, seu Cæsarea urbs, vulgo *Tangere*, & alia loca Regni Marrochij, & Fez. *Nog.d.3.S.5. n.32. & 46.*

73 Notandum 4. Nomine *Indiarum Orientalium* in communi apud Lusitanos existimatione venire omnes Regiones à Promontorio Bonæ spei Orientem verius jacentes: ex concessione vero, & declaratione Greg. XIII. venire omnes regiones, & insulas, quæ ultra Mauritaniam versus Austrum, & Orientem ad Regem Portugalliæ spectant, sive jure dominij, sive conquestæ, sive cõmercij solum; eo quod sint extra terminos designationis factæ ab Alex. VI. Pro Rege Portugalliæ. Unde

74 Notandum 5. In Indijs Orientalibus esse loca, & regiones, quæ ad Regem Portugalliæ spectant jure dominij, & esse loca, & regiones, quæ ad ipsum spectant, non jure dominij, sed conquestæ, & esse loca, & regiones, quæ neque jure dominij, neque jure conquestæ, sed solo veluti jure commercij ad Regem Portugalliæ spectant, ut sunt Insulæ Philippinæ, & loca alia, quæ juxta designationem Alex. VI. spectant ad conquestas Regis Castellæ. *Nog.d.3.S.7. an.58. & n.46.*

75 Notandum 6. Quoad valoré Bullæ esse magnam differentiam inter primam acceptionem, & illius retentionem; nam prima acceptio debet esse in aliquo ex locis, quibus Bulla

conceditur; valide autem accepta in loco habili, valide retinetur in quacumque mundi parte.

A R T I C U L U S II.

Resolvuntur alia ex proxime notatis.

76 **D**ico 1. commorantes, aut declinantes solum ad aliquem locum spectantem ad Regem Portugalliæ, sive jure dominij, sive solum jure conquestæ (licet talis locus jam non sit, ut jam non est Tingitana urbs, nec unquam fuerit sub dominio ejusdem Regis) possunt Bullam accipere, vel ibidem, si detur, vel per nuntium aliunde. Privilegiũ hoc adeo amplum ex ipsismet Bullæ verbis deducit *Nog.d.3.n.36.* & late explicat à *n.40.* confirmatque *n.51.* declaratione facta à D. Francisco Correa de Lacerda Commissario Generali à se Consulto.

77 Dico 2. Quicumque fidelis [sive Lusitanus sit, sive exterus, ac alienigena] & quacumque ex causa ad prædicta loca, & eorum singula declinet, sive negotij agendi, sive tantum invisendi loci, sive solo animo summendi Bullam, & statim revertendi, utique Bullam accipit utiliter; illa enim conceditur omnibus Christi fidelibus, & non postulat aliquam determinatam causam, aut moram in ipsis fidelibus ad ea loca declinantibus. *Nog.d.3.n.66. & à n.76.*

78 Addit, & bene à n. 68. ut quis Bullam validè accipiat, satis esse, quod ad portum loci accedat, & ex navi mittat nuntium, qui Bullam pro ipso accipiat, quin necessario debeat ad terram descendere, quia in favorabilibus portus venit nomine Civitatis, & Oppidi, cui adjacet. Imo ait *Bardi* sufficere, si ex mari vicino, & adjacente nuntium mittat pro Bulla. Quod tunc solum concedit *Nog.* cum in eo mari est aliquod propugnaculum illud defendens; quia tunc illud mare erit sub dominio Regis Portugalliae. n. 72.

79 Ex traditis resolutionibus sequitur, quod si fidelis Castellanus (licet in Regnis Hispaniae habeat suam Bullam) declinet ad aliquem locum Portugalliae, posse ibi valide sumere etiam Bullam Lusitanam, & postea, ubicunque sit, uti illius privilegij, tam quoad ea, quibus caret Bulla Hispana (ut edere ova, & lacticia in quadragesima, extra loca, in quibus illa Bulla publicatur juxta dicta n. 19.) quam quoad ea, quae in Bulla Hispana conceduntur.

80 Inferes: Ergo poterit Castellanus post binam Bullae Hispanae susceptionem (quam intra annum potest sumere juxta privilegiū Greg. XIII.) declinare ad Regni Portugalliae locum, & statim reversurus sumere ibi Bullam Lusitanam, ut tertio absolva- tur in vita, vel in morte à Pontifici reservatis non exceptis. Respondetur concedendo illationem.

§ Et similiter poterit Lusitanus, & quicunque alius fidelis, post susceptionem Bullae Lusitanæ loco habili (quæ intra annum non potest repeti) declinare ad locum, ubi Bulla Hispana publicatur, & ibi validè sumere unam, & alteram Bullam, ut virtute illarum secundo, & tertio ab eisdem reservatis absolva- tur. Ratio utriusque est; quia contra has acceptiones nec in Bulla Lusitana, nec in Hispana aliqua reperitur limitatio, aut restrictio. Illas suscipientes utuntur jure suo, & Bullae privilegia late interpretanda sunt ex dictis à n. 12. *Nog. d. 3. à n. 8. & à n. 76.* ubi id exemplis confirmat, & solvit argumentum in contrarium.

81 Dico 3. Commoratio in dictis locis, & declinatio ad illa ad validam Bullae acceptionem debet esse personalis. Est contra *Bardi*, qui existimat sufficere civilem, saltem quoad aliqua privilegia: est etiam contra *Quintanad.* & alios, qui dicunt Lusitanum, ubicunque terrarum existentem (idem tenerentur dicere de quocunque alio habente domicilium in dominijs, vel conquestis Portugalliae) posse uti Bulla aliunde per nuntium quaesita. Traditur tamen 3. hæc resolutio à *P. Nog. d. 3. à n. 27.* & ex sequenti manifeste ostenditur.

82 Dico igitur 4. Quin declinent ad aliquem locum spectantem ad Regem Portugalliae, sive jure dominijs, sive jure conquestæ, soli Regis Por-

Portugalliae subditi degentes in Indijs Orientalibus extra illius conquistas mercimonij causa, & non animo ibi permanendi, possunt inde per alios Bullam valide sumere, & illius uti privilegijs. Hoc privilegium, quod in Bulla Hispana non datur, constat ex verbis Bullae relatis n. 68. ad finem, & in sumario habetur ibi *Ea os subditos delles, que vivem em senhorio alheo nas partes da India, & Conquistas, por causa do comercio.* Et ad maiorem illius intelligentiam

83 Notabis 1. Tale privilegium concedi quidem solis subditis Portugalliae Regis, non tamen ubicunque, sed solum in Indijs Orientalibus in dominio alieno degentibus; & ex hoc principio *Nog. d. 3. à n. 12.* rejicit ut improbabilem, & expressè contra textum Bullae sententiam *Quintanad.* & aliorum, de qua n. 81.

84 Notabis. 2. in Bulla Latina illud *In alieno dominio* debere intelligi de dominio alieno etiam jure conquistae; & in sumario verbum *Conquistas* à commissario appositum, est intelligendum de Conquistis Regis Castellae juxta designationem *Alex. VI.* de qua n. 72. Ratio utriusque est; quia juxta dictam designationem, intra terminos conquestarum Regis Portugalliae sunt multa loca, quae ad ipsum non spectant jure dominij; quia tamen spectant jure Conquistae, non solum illius subditi, sed omnes etiam alienigenae ibi degentes quocunque animo,

& causa possunt per se, vel per alios Bullam sumere juxta dicta à n. 76. ergo, ut privilegium, de quo agimus, solis Portugalliae subditis concessum aliquid operetur, debent dicta verba intelligi modo hic explicato, & sic significant loca in Indijs Orientalibus ad Regem Portugalliae spectantia solo jure commercij juxta dicta n. 74.

85 Notabis 3. Regis Portugalliae subditos in Indijs Orientalibus degentes extra illius Conquistas, quanvis ibi detineantur per decem, vel plures annos, semper gaudere hoc privilegio sumendi Bullam medio internuntio, dummodo animum non habeant perpetuo permanendi in hujusmodi alieno dominio, & ibi degant causa commercij; sub his enim conditionibus, & sine ulla limitatione temporis Bulla privilegium hoc concedit. *Nog. d. 3. §. 6.* qui n. 54. bene notat eo non gaudere, qui aut infideles convertendi, aut militandi causa ibi degunt, quanvis Portugalliae subditi sint; quia Pontifex pro causa hujus absentiae mercimonium requirit.

86 Quæres adhuc 1. Utrum privilegium hoc extendatur etiam ad Indias Occidentales, ita ut eo fruantur subditi Regis Portugalliae degentes in Brasilia in alieno dominio, extra illius conquistas, commercij causa, & sine animo ibi perpetuo permanendi? Respondetur probabile id visum fuisse viris doctis à *P. Nog.* consultis, ex eo quod privilegia concessa Indijs O-

rientalibus, etiam conceduntur occidentalibus, & è contra, ut probat *Avend. sed contrarium sequitur ipse P. Nog. d. 3. n. 63.*

87 **Quæres 2.** An, qui in loco ad Bullam validè sumendam inhabili (v.g. in Gallia) illam ab amico missam accipit, possit adhuc eadem uti Bulla, si durante anno promulgationis, ad locum habilem prius accedat, & personaliter declinet? Affirmativè respondet *Nog.* dummodo in loco habili renovet acceptationem; si enim eam non renovet, cum prima acceptatio, quia facta in loco inhabili, fuerit nulla, nullum operabitur effectum *d. 3. S. 3. per totam.*

CAPUT IV.

De Tempore, quo durat Bulla Cruciatæ.

88 **N**on solum singulis triennijs, ut ex concessione *Greg. XIV. ab a. n. 1591. usque ad annum 1605.* sed singulis annis solemniter publicatur Bulla. Et certum est annum publicationis, & durationis Bullæ incipere à die publicationis solemnis, in quacunque Civitate, Castello, aut Pago etiam minimo fiat. Constat ex ipsa Bulla Latina, ibi *Ad die publicationis in singulis locis. ... numerandum, &c.*

89 Sed, cum hæc solemnitas plerumque consistat in duplici actu,

processione scilicet, & concione; dubium est; an valeat Bulla sumpta post processionem ante Concionem? Valet, quia jam publicata est. Secus si ante utrumque actum sumatur: quia tunc nullo modo est publicata. *Nog. d. 4. n. 6; qui n. 7.* ex dictis bene docet accipientes Bullam duos, aut tres menses à publicatione, non debere annum computare à die; quia illam accipiunt, sed à die, & hora, qua promulgata est.

90 Alterum dubium est. Quanto tempore Bulla duret? Pro quo notandum est annum, vel esse Naturalem, vel Ecclesiasticum: Naturalis constat 365. diebus (vel 366, quando Bissextilis) 5 horis, & 48 minutis. Ecclesiasticus sumitur pro spatio, quod juxta ritum Ecclesiæ intercurrit ab uno ad alium similem terminum, v.g. à Pentecoste ad Pentecosten, licet aliqui dies, vel defint, vel supersint ad annum Naturalem, seu Solarem, seu Mathematicum complendum. Hoc notato, ad dubium

§ Respondetur Bullam durare per annum Ecclesiasticum, nempe ab una ad aliam publicationem in eodem loco. *Nog. d. 4. à n. 12:* & probat 1; quia annus in favorabilibus interpretandus est Ecclesiasticus: 2: à paritate interstitiorum inter unum, & alterum Ordinem, in his enim præcipitur annus, designando illius principium a susceptione Ordinis,

non

non designando terminum, in quo compleatur; & tamen D.D. sine controversia docent talem annum esse Ecclesiasticum, v.g. ab uno sabbato quatuor Temporum Quadragesimæ ad aliud simile sabbatum sequentis: ergo similiter, &c. Contrarium docent non pauci, qui pro anno Naturali pugnant apud ipsum *Nog. tota sect. 2.*

91 Nihilominus dum annus Naturalis non sit completus, licet Ecclesiasticus jam defierit per novam publicationem, posse habentem Bullam illa uti, donec annus Naturalis compleatur, docet *Nog. cit. n. 15;* tum à paritate interstitiorum, tum quia annus Ecclesiasticus durationis Bullæ est favor: aemo autem cogitur favore uti, sicut neque privilegio.

92 Si nova Bullæ promulgatio non fiat sequenti anno, adhuc asserit *Bardi* annum Bullæ commensurandum ad modum anni Ecclesiastici, & quidem maximi, qui scilicet supra naturalem extenditur ad 35 dies; quia Pascha non solet esse ante 22 Martij, nec ultra 25 Aprilis, quod spatium continet 35 dies. Futurum tamen annum Bullæ in eo casu naturalem tenet. *Nog. d. 4. n. 21;* quia cum annus Ecclesiasticus tunc non possit suum terminum habere per novam publicationem, necessario subingreditur annus Naturalis.

93 Publicata Bulla anno superi-

ore, v.g. 1. Martij, supponamus hoc sequenti anno differri illius publicationem ad 20 Aprilis, nimirum dies 50 supra annum Naturalem; valebitne Bulla præterita etiam per eos 50 dies usque ad novam publicationem? Negat *Bardi apud Nog. cit. n. 20.* asserens, quando publicatio Bullæ differatur, annum Ecclesiasticum solum habere supra Naturalem latitudinem 35 dierum. Afirmat e contra *Nog. cit. n. 21.* dicens annum Ecclesiasticum Bullæ semper esse commensurandum de publicatione ad publicationem, quando nova publicatio facienda sit anno sequenti, intra sexennium, pro quo Bulla conceditur.

ARTICULUS UNICUS.

Resolvuntur dubia circa durationem Bullæ ex dictis resultantia.

94 **C**UM Bulla duret ab una ad aliam publicationem in eodem loco: Dubium est 1. Petrus accepit Bullam Conimbricæ, ubi illa tardius publicatur, & profectus est Ulyssiponem, ubi citius publicata fuerat: Potestne Ulyssipone uti Bullæ privilegij post publicationem sequentem Ulyssipone factam, usque ad novam publicationem Conimbricæ, ubi illam accepit, faciendam? Possit respondet *Nog.* Quia, sicut accipiendo Bullam Conimbricæ, serius incepit frui illius privilegij, sic serius

debet illis finem imponere, quando nimirum ibidem Bulla iterum promulgetur.

95 Dubium est 2. è contra: Petrus accepit Bullam Ulyssipone, ubi citius publicatur, & profectus est Conimbricam, ubi publicatur tardius: Poteritne anno sequenti, cum jam nova Bulla Ulyssipone promulgata sit (& non Conimbricæ, ubi jam existit) uti privilegijs Bullæ Ulyssipone acceptæ, usque ad publicationem Conimbricæ faciendam? Resp. *Nog. d. 4. n. 25. sine* probabilius esse, quod non possit, stando in sua sententia de anno Ecclesiastico circa durationem Bullæ.

§ Nihilominus ibidem, etiam in eadem sententia, probabilem iudicat, & in praxi tutam opinionem *Escobar*, & *Joan. Sanch.* asserentium posse ex varijs principijs, & quia hæc præsumitur voluntas Pontificis, ne quis per aliquot dies maneat sine fructu Bullæ. Et *n. 23. ait*, Qui docent annum durationis Bullæ esse naturalem, consequenter asserunt posse Petrum, durante anno naturali privilegijs Bullæ frui, quod cum sit probabile, probabile est etiam consequentia.

96 Dubium est 3. & quidem in utraque sententia de anno durationis Bullæ; An terminus dicti anni, sive durationis ita sit indivisibilis, ut nullam patiatur extentionem? Negative respondent aliqui; nam quod post diem 365, aut post novæ Bullæ pu-

blicationem possit quis uti antiquâ per triduum, vel hebdomadam inquit *Henriq; Ludov. a Cruce* per octo dies; *Joan. Sanch.* limitat, si per eos dies detur difficultas, aut ex magno concursu, aut ex malitia, vel negligentia distributoris nova non possit haberi, Nihilominus *Nog. d. 4. n. 30* docet oppositum cum communi; quia privilegium pro determinato tempore concessum, eo elapso, expirat; Bulla autem conceditur pro determinato tempore unius anni. Sûmarium ibi *Que dentro em hum anno.*

97 Dubium est 4, An qui durante anno virtute Bullæ Confessionem incepit, possit transacto anno virtute ejusdem Bullæ perficere dictam confessionem ex rationabili causa interruptam, v.g. propter pœnitentis scrupulos, vel quia parti non erat satisfactum, vel quia ob calus difficiles consulendi erant DD; aut similes ob causas? Ante resolutionem notandum est tunc Confessionem inceptam censeri juxta *Tamb*; quando pœnitens genuflexus coram confessario pœctus percussit, & recitavit *Confiteor*; multo magis, si vel unum veniale patefecit; & hoc ultimum admittit *Nog.* cui alia non placent *d. 4. n. 40.* Deinde

98 Ad dubium propositû & affirmative, posse scilicet in eo casu pœnitentem perficere confessionem, etiam cum alio confessario, si primus deficiat;

ciat; Item absolvi à reservatis non solum ante confessionem inceptam cōmissis, sed etiam, quæ post illam finito jam anno Bullæ, de novo incurrit. Item obtinere voti commutationem, si petita est ante elapsum annum, non solum voti determinati, sed etiam indeterminati v. g. cū quis habens plura vota, omnium petit cōmutationē, sed obliviscitur alicujus.

99 Ne tamen pœnitens maneat cum onere observandi interim votum, confessarius statim illud melius commutabit, hoc modo: *Ex nunc id votum tibi commuto in opus, quod ego postea, vel quidam dēctus designabit;* quanquam ad id non teneatur, ut *Nog. d. 4. n. 34.* contra *Card. de Lug.* qui asserit teneri confessarium statim dicto modo commutare vota, absolvere à censuris, auferre reservationē, & differre absolutionem Sacramentalem ad tempus commodum. Quæ pro resolutione dubij 4. hucusque diximus, latius prosequitur *Nog. d. 4. S. 5. & 6. & n. 33.* bene notat habere locum pro Jubilæo duplicis hebdomadæ.

100 Dubium est 5. An eodem durante anno possit bis accipi Bulla, ut quis possit semel, atque iterum in vita; & semel, atque iterum in articulo mortis a reservatis Papæ absolvi, aut alijs illius uti privilegijs? & Non posse; licet enim id concessum fuerit accipientibus Bullam Hispanam à *Greg. XIII. 5. Mart. à n. 1574.* Per

quoddam Brève, quod extat in Bulla Latina speciali; nullibi tamen invenitur concessum accipientibus Bullam Lusitanam; neque quoad hoc nomine Hispaniarum, quibus privilegium hoc conceditur, venit Lusitania [sicut neque quoad recitanda officia S. S. Hispanorum] maxime cum habeat distinctam Bullam, & specialem commissarium ab Hispano independentem.

§ Est autē hoc maxime notandum; quia sunt plures AA. qui docent, eodem durante anno, posse quemlibet bis Bullam accipere, & uti illius privilegijs. At hi AA. aut sunt Hispani, & loquuntur de sua Bulla Hispana: aut si Lusitani sunt, Lusitanæ Bullæ obliiti, fideliter referunt, quod apud Hispanos invenere: nec ideo prorsus ignorantie arguendi, vel enim obiter tantum de Bulla agunt; & sic ex inculpabili inadvertentia Bullæ Lusitanæ quoad hanc quæstionem, & alias immemores, ad mentem innumerum pene DD. de Hispana tractantes locuti sunt; vel Lusitanam Bullam ex professione exponunt, & hi aut de hoc dubio nihil attigerunt, ut *Sebastianus a Costa de Andrade*, aut negativam resolutionem tradiderunt, ut *Nog. d. 4. tota S. 2.*

§ Nec, inquit *n. 51.* dubium ingerat chirographum per receptatorem traditum a Cōmissario illud accipientibus; quia per eleemosynam in eo con-

tentam, & elargitam tantum conceditur Jubilæus sex mensium, & non omnes facultates, quæ Hispanis per secundam Bullam privilegio Greg. XIII. conceduntur. An vero dum Lusitania subiecta erat Regibus Hispaniæ ad illam extēderetur Bulla Hispana, possetque ibidem valide publicari, & a Lusitanis utiliter accipi? Negative etiam respondet *Nog. n. 55.* De aliis quoad revocationem, & cellationem Bullæ, illiusque privilegiorum intra annum durationis dictum est supra à n. 20.

CAPUT V.

De Eleemosyna pro Bulla eroganda.

101 **S.** Pontifex in Bulla Lusitana eleemosynam non designat quoad quotam; ne tamen fidelium conscientiæ redderentur dubiæ, & scrupulis obnoxia, committit illius taxam Commissario Generali, qui non pro titulis, dignitatibus, & cujuslibet personæ statibus (ut fit in Hispania) sed sine distinctione personarum, pro earundem facultatibus eleemosynam taxat hoc modo:

§ Todas as pessoas assi Ecclesiasticas, como tambem seculares, & suas molheres, que tiverem quatro centos mil reis de renda, & e da hi para si, darão de esmola tres tostoes cada hum por sy.

§ Todas as pessoas assi Ecclesiasticas, como tambem seculares, & suas molhe-

res, que tiverem duzentos mil reis de renda atbe quatrocentos, darão dous tostoes por cada Bulla cada hum por si.

§ Todas as mais pessoas de qualquer calidade que sejaõ, assi homens, como molheres, assi Religiosos, & Religiosas darão de esmola cada hum por si quatro vintees, exceptos filhos familias, que não tiverem a sobredita renda propria com uso-fructo, & os criados, q actualmente servirem, & os escravos, & obreyros, & jornaleyros, & pobres mendigos; & assi mais os Religiosos, & Religiosas de S. Francisco, & Carmelitas descalços, & descalças; porq estes darão somente de esmola dous vintees.

§ Toda a pessoa, que quizer tomar a Bulla de defunçtos, ha de dar meyo tostão por cada huma. Pro chirographo autem impresso ab illis accipiēdo, qui post sex menses a publicatione Bullæ alium Jubilæum lucrari velint, designat Commissarius eleemosynam dimidij argentei, id est, de hum vintem, ibi, E derem hum vintem de esmola, idque pro omnibus absque ulla differentia facultatum.

102 Et quia de chirographo hoc sermo incidit, Notabis 1. eleemosynam pro illo non esse injiciendam in Capsulas ad alia in Ecclesijs appositas [ut olim] sed thesaurario tradendam. Nota 2. ut quis valide illud accipiat, debere prius accipere Bullam vivorum; quia hic Jubilæus Secundus conceditur ut dependens

a primo; nulla tamen datur obligatio illud accipiendi, etiam post acceptam vivorum Bullam. Nota 3. non valere Jubilæum, si chirographum non recipiatur, sed apud thesaurarium relinquatur; etiam si eleemosyna pro eo taxata thesaurario solvatur. *Nog. d. 5. a n. 106; & d. 6. n. 38.*

A R T I C U L U S I.

Premittuntur, quæ circa eleemosynam pro Bulla sunt Certa.

103 **C**ertum est 1. non esse limoniacum, sed quidpiam, dare pecuniam pro Bulla, & illius privilegij; quia talis pecunia non datur tanquam pretium rei spiritualis, sed ut eleemosyna ordinata ad rem spiritualem, nempe Ecclesiæ quietem, quæ obtinebitur occasione Bullæ profligatis illius hostibus. Certum est 2. prædictam taxam cum illo respectu ad determinatas personas esse sufficientem tam pro divitibus, quam pro pauperibus, ut pote quæ ut sufficiens designatur a Commissario, cui a Pontifice designanda committitur.

104 Et quia nulla maior designatur pro divitibus eleemosyna quam tercentorum regalium, id est, *de tres tostoens*, pro Bulla, & dimidij argentei, id est, *de hum vintem* pro chirographo, bene notat *Nog. d. 5. n.*

105 Quod si sereniss. Rex gaudere velit privilegij Bullæ, non teneatur, nisi ad sumendum Bullæ Summariæ, erogata eleemosyna tercentorum regalium; & si velit sex mensium Jubilæo frui, ad accipiendum chirographum cum eleemosyna dimidij argentei. Et idem dictum habeas de quocunque alio etiam ditissimo. Illorum autem filij, etiam Infantes, si nullos habeant redditus, ut filijfamilias regulandi sunt, de quibus infra.

105 Certum est 3. Bullæ privilegij non gaudere, qui designatam a Commissario eleemosynam non conferunt; quia Pontifex illam concedit ex quodam contractu cum pecuniæ quantitatem contribuentibus. Neque audiendi sunt qui dicunt Fratres Minores ex privilegio Pauli III vivæ vocis oraculo gaudere gratijs, & privilegij in Bulla concessis, si pro Bulla non suscepta, loco eleemosynæ Sacerdotes duo Sacra faciant, & alij Religiosi non Sacerdotes bis Psalmos pænitentiales recitent; Laici vero dicant ducenties Pater noster, & ducenties Ave Maria: Ut certum enim respondet *Nog. d. 5. n. 37.* tale privilegium, si extitit, jam cessasse, & revocatum esse, etiam quoad indulgentias, quidquid in contrarium velit *Quintanad.*

106 Certum est 4. sufficere eleemosynam per alium solvere. Et si alius non detur, qui pro te statim

solvat, sufficet ut illius utaris privilegij, illam credito accipere, & pecuniam tradere præscripto tempore; id enim concedit Commissarius in advertentijs, ibi, *Assi as pessoas, que logo derem as esmolas, como as que se offererem de as dar no tempo, que lbe for declarado.* Quod si Bullam credito accipiens non habeat intentionem solvendi eleemosynam, illius privilegij non gaudebit. Si tamen intra annum animum mutet, a die, qua intentionem habuerit solvendi, usque ad finem anni Bullæ privilegia lucrabitur. Et è contra, si ab initio suscepit Bullam cum intentione solvendi eleemosynam, & postea eam retractavit, ab ipso die Bullæ privilegij non gaudebit. *Nog. d. 5. a n. 9. Addit P. Bened. tr. 41. n. 1387.* Sufficere quod depositarius alicui Bullam gratis concedat; quia tunc solvendi obligationem in se suscipit.

107. Certum est 5. eleemosynam pro Bulla erogandam debere esse ex cujuscunque illam accipientis facultatibus, sive ex propria pecunia: *Pro opibus & facultatibus suis* inquit textus Bullæ Lusitanæ. Et ratio, quæ dicat non faciendâ esse mala, ut veniant bona, suadet etiam ex proprijs, & non ex alienis bonis eleemosynam esse faciendam. Et hinc ad dubium.

108 An Bulla valide accipiatur ex pecunia turpi lucro acquisita? &

1. valide accipi, quando in tali pecunia dominium est acquisitum, ut acquirunt meretrices; assassini, qui pro homicidio; judices, qui pro injusta sententia; testes, qui pro falso testimonio; divinatores, qui pro revelandis dæmonis ope occultis; & alij, qui pro alijs patrandis delictis pecuniam accipiunt; hi enim peccant quidem ea delicta committendo; dominium tamen mercedis acquirunt; & possunt pro libito de illâ disporre, etiam ad opera pia, absque peccato: ergo etiam ad eleemosynam pro Bulla valide suscipienda. *Nog. d. 5. a n. 75.*

109 & 2. valide non accipi Bullam, quando in ea pecunia turpi lucro comparata dominium non est acquisitum, ut non acquirunt fures, usurarij, simoniaci, & qui ob aliquam legem incapaces sint acquirendi dominij, quod etiam non acquirunt meretrices, & aliæ impudicæ foeminae, licet meretrices non sint, si pecuniam accipiunt a non potentibus alienare; quod etiam dictum habeas de lucrantibus pecunias ab his in ludo expositas. *Nog. cit. d. 5. n. 83.* resolutionem intelligens, si fur, usurarius, simoniacus, &c. nullâ aliam pecuniâ habeant, nec habere possint sub suo dominio præter illam furto ablatam, ex usuris, aut simoniâ acceptam. Et hinc, inquit, § Sequitur 1. posse dominum pecuniæ, etiam renuente fure, capere ab

ab illo Bullam, utpote suam, quia pecunijs suis fuit recepta, & illius frui privilegij. 2. posse eundem dominum ratam habere dictam acceptionem Bullæ; & tunc fur illius privilegij gaudebit; dummodo rati habitio acceptionis Bullæ, facta a domino, innotescat furi; & ab illo acceptetur; cum enim sit quædam Bullæ donatio, dum fur ignorat illam esse suam, illius privilegij gaudere non potest.

110 At [inquit *Nog. cit. d. 5. n. 85.*] si fur aliam habet pecuniam propriam, qua possit restitutionem facere, & loco illius tribuat pro Bulla pecuniam furtivam, Bulla illi proderit; quia illa pecunia, quanvis materialiter sit furtiva, æquivalenter est sub dominio illius; quia debitum solvi potest in qualibet pecunia; quando enim hoc consistit in rebus, quæ functionem recipiunt, potest fieri restitutio per idem in specie, & non requiritur, quod fiat per idem in individuo, quia sic servatur æqualitas.

§ Quod si fur pecuniam furto ablatam cum propria immisceat, a fortiori ex tota illa pecunia, sic mixta, valide eleemosynam pro Bulla erogabit; per talem enim mixtionem furtiva, vel usuraria pecunia, quæ à propria discerni non potest, transit in dominium furis, vel usurarij. Bene tamen monet *Nog. n. 88.* hoc esse intelligendum, si propria, & furtiva pecuniæ sint in proportionata quan-

titate, nam si furtiva sit in magna quantitate, propria vero in minima, cum parum pro nihilo reputetur, dominium non transit in furem; nec proinde eleemosyna ex toto illo a cervo proderit pro Bulla, nisi fur operetur juxta dicta §. antecedenti.

ARTICULUS II.

De illis, qui pro Bulla debent erogare eleemosynam 300. vel 200. vel 80. regalium.

111 **A**D eleemosynam 300. regalium, ut Bullæ privilegij fruantur, tenentur (juxta taxam a commissario factam, de qua *n. 101.*) qui habeant in redditibus quadraginta millia regalia Lusitana, hoc est, *Mil cruzados, ou quatrocentos mil reis,* & eorum uxores. Et ad eleemosynam 200. regalium tenentur, qui habeant in redditibus annuis ducenta millia regalia, id est, *Duzentos mil reis,* & similiter illorum uxores. Et quidem certum est, si aliquid deficiat ad dictas summas, tametsi defectus sit exiguus, non teneri accipientes Bullam in primo erogare eleemosynam 300. regalium, nec in secundo eleemosynam 200.

112 Dubium est qui censendi sunt habere in redditibus annuis 400. vel 200. millia regalia Lusitana? Ad cujus resolutionem supponendum est nomen *Reditus* vel posse intelligi strictè, pro annuis fructibus, ducto voca-

bulo a verbo *Redeo*, eo quod singulis annis fructus redeunt, aut a verbo *Reddo*, eo quod fundus redditus ferat: vel possit sumi late prout continet omnes fructus, utilitates, & proventus, ex bonis immobilibus, & mobilibus, & animalibus, tam si naturaliter, quam si hominis industria percipiuntur. Hoc supposito,

113 Resp. nomen Reditus in taxa a Commissario designata accipi in lata significatione, ut constat ex ipso Regim. Bullæ Cruciatæ §. 68. ibi, *Hora a venda seja de bens de raiz, ou por razão de officio, ou mercancia, dara cada hum por si trezentos reis de esmola em cada hum ann. E os que tiverẽ duzentos mil reis atbe quatrocentos mil reis de venda darão a duzentos reis por Bulla.* Et cum Commissarius designando fructus, qui nomine reddituum veniunt, possit hanc facere declarationem, ei standum est. *Nog.d.5.n.19. qui n. 22.* bene notat in acceptione redditus annui a Commissario solum computari fructus, & utilitates, quæ deductis expensis, ex rebus immobilibus, mobilibus, aut hominis industria proveniunt.

114 Ex tradita resolutione sequitur, ut valide Bullam accipiant, teneri ad eleemosynam 300. vel 200. regaliū, qui ad quadringenta, vel ducenta millia regalia reddituum annuorum accedant, ex quacunque dignitate, officio, industria, aut negotiatione procedant; sive illi sint Reges, Prin-

cipes, Episcopi, Legati, Inquisitores, Vicarij Generales, Classium Præfecti, & Prætores, Secretarij Principum, Senatores, Cathedralitici, Advocati, Notarij, Tabelliones, Medici, sive quicumque alij.

Etiam Canonici ratione distributionum quotidianarum; nec non Beneficiati, & Capellani ratione emolumentorum ex beneficijs, & capellanijs receptorum. Etiam quicumque alij clerici ratione eorum, quæ ex mortuarijs, anniversarijs, & manualibus missarum eleemosynis comparant. Etiam Moniales retinentes annuos redditus sibi, dum vivunt vel ex donatione, vel ex legato, intuitu eleemosynæ, aut consanguinitatis relictos. Etiam illi, qui ad summam a Commissario designatam accedunt in lucro, quod suscipiunt de pecunia ad censum, vulgo, *a rezao de juro*, tradita publicæ vectigalium domui vulgo *Alfandega*, sive alijs domibus cōmunitatibus etiam, & particularibus personis. *Nog.d.5. Sect.2. a n.24.*

115 Jam vero ad eleemosynam 80. regalium, sive duorum argenteorum, hoc est *de quatro vintens*, tenentur omnes tam Ecclesiastici, quam sæculares utriusque sexus, qui nec in redditibus habent eas summas, de quibus hætenus, nec a Commissario excipiuntur, de quibus art. seq. tales sunt artifices, & illorum uxores, omnium fabri sive lignarij, sive ferrarij, sive camentarij, aurifices, sutores, sartores,

res, barbitonfores, sculptores, pictores, piscatores, figuli, & similes. Quod si aliquis ex his in lucro, deductis expensis, accedat ad summam taxatam pro eleemosyna 300. vel 200. regaliū ad hanc tenebitur juxta dicta n. antecedenti.

116 Prædictam taxam duorum argenteorum ex declaratione facta in advertentijs ad Bullam per D. Commissarium D. Franciscum de Bragança, limitat P. Nog. 1. in militibus gregarijs, in militia non exercentibus aliquod munus, sed ex militari stipendio viventibus; idque intelligendum de militibus, qui à patria potestate jam exierint; si enim sub patria potestate, a qua per militiam non egrediuntur, adhuc sint, ut filijfamilias regulandi sunt. d. 5. n. 47.

Limitat 2. in personis sæcularibus, quæ licet domos habeant ad habitandum, & unum rete ad piscandum, vel quid simile; aluntur tamen miserabiliter. Et hinc limitat 3. in agricolis, qui ex agris, & bobus locatis sustentantur. Limitat 4. in viduis, quæ si filios, vel consanguineos non haberent, à quibus sustentantur, ex mendicatu viverent. Limitat 5. in mulieribus, quæ ex colo, & acu aluntur. Limitat 6. in peregrinis, carceratis, & puellis, etiam nobilibus, quæ secundū suam conditionem vivere nequeunt. Limitat 7. in fœminis, quarum mariti, juxta suum statum, unum tantum pro Bulla dant argenteum. Ibidem n. 48.

A R T I C U L U S III.

De alijs, qui pro Bulla unum tantum argenteum erogare debent, id est, dous vinteës.

117 **A** Danda eleemosyna duorum argenteorum, id est, quatro vinteës, excipiuntur 1. Filijfamilias, ibi *Exceptos filiosfamilias, que não tiverem a sobredita renda propria com uso fructo.* Ut hoc autem intelligatur, Notandum 1. filiumfamilias illum dici, qui subjectus patri, sub cura, & potestate paterna vivit, etiam si viginti annos habeat, aut illos longe excedat. Et quia patria potestas ex jure lusitano residet in patre; dum filij non emancipantur, aut matrimonium contrahunt, nec dicitur esse in potestate matris, vel avi, mortuo patre, filius a patria potestate eximitur.

Dum autem vivit pater ab illius potestate non egreditur filius per sacrorum ordinum etiam Presbiteratus susceptionem; nec per militiam; nec per professionem in ordinibus militaribus, quæ matrimonium ratum nõ dinimit, ut in Ordine Christi D. S. Jacobi, & S. Benedicti de Avis; secus dicendum de professione militentium. Et si filij legitimi sint, nec per Doctoratum, Magisterium, aut officia Advocati, Judicis, Tabellionis, Medici, artificis, &c. Nog. d. 5. an. 55. & n. 59. idem (Saltem in Lusitania) pro-

babilius docet de filiis naturalibus; de spuris enim cum communi DD. ait sub patria potestate non esse.

118. Notandum 2. Bona filij aut esse profectitia, aut adventitia, quæ ad præsens non conducunt; aut castrensia, vel quasi castrensia, in quibus filiusfamilias habet plenum dominium, proprietatem, usum fructum, & liberam administrationem. Bona vero castrensia sunt, quæ filiusfamilias acquirit militando, vel occasione, aut causa militiæ; quasi castrensia, eo quod gaudeant privilegio castrensi-um, sunt, quæ acquiruntur officio doctoratus, advocati, tabellionis, medici, aut professoris alicujus ex septem artibus liberalibus, aut Theologiae, Philosophiæ, utriusque juris, aut quavis aliqua publica administratione, cui statutum est publicum salarium. Item quæ filius acquirit ex beneficio Ecclesiastico, Ordinibus, & Clericando. Nec non donata a Rege, Principe, Regina, & regni hærede. *Nog. d. 5. an. 62.* His notatis.

119. Dico 1. Si filiusfamilias in his bonis castrensibus, vel quasi habeat quadringentorum, vel ducentorum millium regalium redditus, tenetur ad eleemosynam 300. vel 200. regalium juxta dicta *an. 114.* Dico 2. Si filiusfamilias in dictis bonis, in quibus habet dominium, & usum fructum, habeat aliquos redditus non attingentes summam ducentorum millium re-

galium, tenetur ad eleemosynam duorum argenteorum: nec alio modo intelligenda sunt verba Commissarij adducta *n. 117.* Dico 3. Si filiusfamilias nulla bona habeat castrensia, vel quasi, [licet habeat profectitia, aut adventitia, in quibus non habet usum fructum] solum tenetur ad eleemosynam unius argentei; id enim expresse dicunt Commissarij verba. *Nog. d. 5. an. 65.*

120. Ex hac 3. resolutione videtur sequi Clericos, etiam Sacerdotes, cujuscunque sint ætatis, si sint sub patria potestate [a qua non egredi per ordines diximus *n. 117.*] solum teneri erogare pro Bulla unum argenteum, si nulla habeant bona cum usufructu; utpote qui sunt adhuc filijfamilias. *Nog. d. 5. n. 142.*

§ Nihilominus ibidem *n. 43.* probabiliter dicit Sacerdotes, qui habent patrimonium, etiam si illius redditus parentibus donent, ad duos argenteos pro Bulla teneri. Secus dicendum, si sacerdos sit alienigena, mendicatu vivens, licet in solo patrio obtineat patrimonium. Secus etiam dicendum de Sacerdotibus, qui etiam si Lusitani sint, non habent patrimonium, & adeo pauperes sunt, ut ex manualibus promissa, eleemosynis, aut ex mendicatu vivant. Ibidem *n. 44.*

121. Excipiuntur 2. à danda eleemosyna duorum argenteorum, *Os creados, que actualmente servirem, & os escravos, & obreyros, & jornaleyros, & pobres*

pobres mendigos. Pro famulis actualiter fervientibus, notabis nomine famulorum, juxta usitatum loquendi modum (qui tenendus est in verbis, dum non constat illorum amplitudine) venire tantum illos, qui in domesticis ministerijs fervilem, vel quasi fervilem operam præstant, & quos proprie famulos dicimus; & hi pro eleemosyna ad unum tantum argenteum tenentur, nisi aliunde habeant in proprijs facultatibus quantitatem notabilem; quia tunc ad duos argenteos tenebuntur. Dixi, *Notabilem*; quia si aliunde parum habeant, pro nihilo reputabitur.

122 Alij sunt, qui actualiter ferviunt, & tamen in vulgari acceptione nomine *famulorum* non veniunt, sed altius ministerium tractant, quales sunt Antecambulatores, vulgo *Escuderos*, dicecetæ, id est *Feytores*, æconomici, nempe *Mordomos*, famulorum præfecti, & similes, qui pro stipendijs habent multoties ad 50. 80. & 100. millia regalia, & hi ab eleemosyna duorum argenteorum excipi non videntur nomine *famulorum*. Sicut neque nomine *Servorum* aliqui servi Angolani, qui ex consuetudine illorum regnorum, & tolerantia dominorum jam præscripta, habent sub suo dominio alios servos, qui sibi ipsis, & non domino directo acquirunt. Hi enim cum aliunde habeant bona tenentur ad eleemosynam duorum argenteorum, aut 200. vel 300. rega-

lium, si ad summas pro eis taxatas accedant, juxta *a n. 114. Nog. d. 5. a n. 51.*

123 Circa verba *obreyros, & jornaleros* dicendum est ad eleemosynam unius tantum argentei teneri omnes operarios, mercenarios, videlicet, agricultores, messorum, cursores, artificum tyrones, bajulos, & his similes; tamen si aliquid habeant, non tamen ad vitam alendam sufficiens.

124 Circa verba *& pobres mendigos*, Dico 1. ut teneantur solvere pro Bulla unum tantum argenteum, his verbis veniunt, qui ostiatim necessaria vitæ petunt, & mendici dicuntur a verbo *Mendicare*, quod est vitæ alimenta ostiatim postulare. Quod si hujusmodi mendici, non ut vitæ necessaria comparent, sed ex avaritia, & ex mala consuetudine mendicando vivant, cum aliunde domi habeant largas pecuniarum summas, quibus tanquam sacris parent, Commissarij mens nullatenus erit eos ab eleemosyna duorum argenteorum excipere.

125 Dico 2. Nomine mendicorum in dictis verbis etiam veniunt omnes, qui ex eleemosynis vivunt tam homines, quam foeminae, licet ob verecundiam, & decentiam ostiatim non mendicent; in his enim datur eadem ratio, & fortasse major, quam in illis, qui mendicando melius sibi consulunt. Nec in sola puritate nitimur, quæ in privilegijs, & dispensationibus non urget; sed in eo etiam quod

quod mendici dici possunt, qui per se, vel per alios pro eleemosynis ad fideles accedunt, & licet non accedant, fideles eorum inopiam intelligentes illis sponte subveniunt. *Nog. d. 5. a n. 69.*

126 Dubitari hic potest, An pauperes, qui propter summam inopiam nequeunt Bullam accipere, possint lucrari alias indulgentias extra Bullam, quas suspendit commissarius pro illis, qui Bullam non habent? Negative respondet *Nog. d. 5. n. 73.* quia cum suspensio illa sit generalissima, non est cur limitetur sine fundamento a benigna commissarii voluntate, quam si voluisset, expretisset.

127 Excipiuntur 3. A danda eleemosyna duorum argenteorum, *Os Religiosos, & Religiosas de S. Francisco, & Carmelitas descalços, & descalças.* Et quia in Religiosis discalceatis S. Augustini, & in Patribus SOCIETATIS JESU in domibus professis habitantibus datur eadem ratio, nimirum ex mendicatu vivere, & nullos habere redditus stabiles, illos etiam non teneri ad eleemosynam duorum argenteorum, sed unius tantum docet *Nog. d. 5. n. 34.*

Et *n. 35.* bene notat Moniales a commissario exemptas in dictis verbis solum intelligi illas, quæ ex mendicatu vivunt, & nullos habent redditus stabiles; cæteras autem, quæ redditus habent, & ex mendicatu non vivunt, licet S. Francisci, & Carmeli-

tæ discalceatæ sint, ad duos argenteos pro Bulla tenentur; & fortasse ad 300. vel 200. regalia, juxta dicta *n. 114.* Et pro Religiosis utriusque sexus hic absolute notandum est, ut eleemosyna fiat ex bonis conventus, requiri licentiam Prælati, alias fiet ex bonis alienis.

ARTICULUS III.

Alia ad eleemosynam spectantia.

128 **D** Uos casus hic proponit *P. Nog. d. 5. a n. 94.* 1. sic: Quidam furatus est viginti Bullas a Thesaurario, vel in pretore, illasque tradidit alijs furum ignorantibus, accepta ab illis, & sibi retenta consueta eleemosyna. 2. vero sic: Distributor Bullarum, dum illas primo per provincias distribuebat, receptori cuidam, vel per errorem, vel ex industria viginti Bullas super numerum a receptore expetitum tradidit, de illis mentionem in libro rationum faciendam non curans, receptor autem, quia de illis rationem non erat redditurus, eleemosynas his viginti Bullis correspondentes sibi retinuit. Et in utroque casu inquit, An sumentes dictas viginti Bullas, illarum gratis gaudere possint?

Quoad 1. Casum respondet non posse, quia Bulla conceditur per modum contractus sub conditione dandi certam eleemosynam pro manutentione militum, qui Civitates Africanas

canas defendunt: sed eleemosyna illa a parte rei non fuit pro manutentione militum: ergo ex defectu conditionis defecit et iam contractus. Quare cognita veritate a fumentibus illas Bullas, si virtute illarum etiam bona fide fuerunt absoluti a reservatis; quia ea absolutio fuit tantum indirecta reservatorum, tenentur illa subijcere legitimo confessorio.

§ Quoad 2. Casum respondet posse uti illarum 20. Bullarum gratijs; quia dicta deceptio provenit a receptatore Ministro Cruciatæ; quâdo autem defectus eleemosynæ applicandæ in subventionem militum non provenit a personis particularibus, ut in 1. casu, sed a Commissario, aut ab ejus ministris, Bulla prodest, ut docet *Bard.* Et hinc plana est solutio ad quæstionem illam, An Bulla profit fumentibus, si eleemosynæ non applicentur in subventionem militum Africanorum, aut classium sumptus? Dato enim (quod juxta Cômmissarij procedendi modum, moraliter judicat impossibile) dato, quod Regis ministri distrahant eleemosynas ad alios usus.

§ Respõdet *Nog. d. 5. a n. 101.* adhuc fideles gaudere Bullarum gratijs, & facultatibus; tum ex ratione proxime facta pro 2. Casu: tum quia adhuc datur finis nempe defensio arcis Mazagani, & classis relectio ad defendenda hæc maria a Maurorum incurfione; quando autem finis, propter quem privilegium concessum fuit, existit,

ipsum etiam privilegium existit. Et *a n. 102.* resolvit, quod, si Bullæ eleemosynæ non omnes consumptæ sint pro sustentando Mazagano, nec possint reservari ab uno in alterum annû; nec possit thesaurarius domus Ceutæ, qui dictas eleemosynas recipit, tradere, quod superlit regijs ministris ad alias regni necessitates, nisi ad classem pro maris defensione, quia Pontifex utrunque expressè statuit, ibi, *Siquid supererit, sumptibus classium esse impendendum.*

C A P U T VI.

De acceptione, ac retentione Bullæ, & inscriptione nominis in illa.

129 **D**E his nihil in Bulla latina, habentur tamen in Summario ad calcem, ibi, *Tomarão est Sumario da Bulla, que levarão comfigo, com seu nome nelle escrito, & não o levando por si, nem por outrem, nem se escrevendo nelle o seu nome, lbe não valera.* Et in advertentijs prope finem, ibi, *As pessoas, que tomarem as Bullas, hão de fazer escrever nellas seus nomes, e levar as hão para sus cazas, & guardalas hão.* Et cum hæc necessaria, & opportuna sint ad expeditionem Bullæ, non est dubium ad ea habere Commissarum facultatem a Pontifice concessam his verbis: *aliquæ faciendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, quomodolibet opportuna.*

130 Et quia de necessaria nominis inscriptione in Bulla vivorum satis jam dictum à n. 45; & de eadem inscriptione in Bullis compositionis, & defunctorum dicitur suis in locis *cap. 25. & 26*; solum hic dubitari potest. An requiratur ad Sūmarij valorem Commissarij subscriptio, & sigillum? Et quanvis circa hoc nihil a Commissario sit dispositum; affirmative respondet *Nog. d. 6. n. 7*; quia sine his in eo firmatis nota inuritur falsitatis. Et per hoc satisfactum est ultime tituli parti: Quoad reliquas

131 Dico 1. Tam pro foro interno, quam pro externo ita necessarium est accipere Sūmarium Bullæ, ut sine acceptione illius privilegia non profint: licet enim pro foro interno ad privilegij valorem necessaria non sit scriptura, ut est commune DD: necessaria tamen est pro utroque foro, quando jus id disponit, ut in presenti disponit Commissarius, ibi, *Tomarão este Sumario. Nog. d. 6. n. 6. & n. 8.* id extendit ad chirographum pro Jubilæo sex mensium, de quo Commissarius post alia, ibi *Recebendo da sua mão hum escrito impresso, em que se escreverà o uosso nome, e com isto vos he concedido o dito Jubileo, & não de outra maneira.*

132 Dico 2. Non sufficit intentio sumendi Bullam sine actuali receptione illius, hanc enim indicant verba: *Tomarão este Sumario.* Deinde sola intentio non est acceptatio pri-

villegij; privilegium autem, cum sit quædam donatio, non acquiritur ante acceptionem. Dico 3. Etiam non sufficit ad valorem Bullæ sola receptio sine intentione illam acceptandi; quia Bullæ acceptatio, & traditio est per modum contractus, contractus autem sine intentione initus non est validus. *Nog. d. 6. a n. 9.* Ad dubium vero inde subortum:

133 An scilicet possint privilegij Bullæ uti, qui coacti a Parocho, vel thesaurario Bullas recipiunt? Respondet affirmative ibidem *a n. 14*; quia acceptatio Bullæ, & stipis solutio habent se per modum contractus *Do, ut des*; contractus autem etiam factus metu cadente in virum constantem, cum sit simpliciter voluntarius, est validus, non solum de jure nature, sed etiam jure positivo, exceptis aliquibus, ut matrimonium, & professio religiosa; qui de jure positivo sunt irriti. Bullæ autem receptio nullo jure irritatur *Nog. d. 6. a n. 14.*

134 Dico 4. Sumptio Bullæ potest fieri mediate, & per alium: at illius acceptatio necessario fieri debet immediate ab eo, qui illius privilegij gaudere velit. Quod sufficiat sumptio mediata satis constat ex dispositione Commissarij in advertentijs, ibi, *E os amos a poderão tomar para seos criados, & os senhores para seos escravos, & os Pays para seos filhos.* Nec ullū est principiū suadens actionem

nem sumendi Bullam ita esse personalem, & immediatum, ut per alium fieri non possit.

§ Quoad 2. Partem, nimirum quod acceptatio immediata esse debeat, patet, quia ut privilegium personale futurum fortiatur effectum, debet ille, cui conceditur, certior de illo fieri, cap. *Si tibi absenti de Præb. in 6.* Et cum scientia de Bullæ privilegio per aliam haberi non possit, nec etiam illius acceptatio, quæ immediate datur, ubi quis de illa habet scientiam, & illam acceptat. *Nog. d. 6. an. 16.* Pro infantibus autem, & perpetuo amentibus, qui acceptare non possunt, vide dicta n. 39.

135 Ex tradita resolutione sequitur 1. posse quemlibet plures sumere Bullas animo illas huic, vel illi, aut pauperibus distribuendi; & si alicui, v.g. Petro aliquam determinate applicet, & Petrus nolit eam acceptare, poterit eandem alteri donare, ex eo quod in Petro defecerit immediata, & personalis acceptatio, quæ necessaria erat, ut Bulla illa fieret illius propria, & alteri non applicabilis.

136 Sequitur 2. Quod si pater pro filio, vel alius pro amico suscepit Bullam, & in illa inscripsit nomen filij, vel amici; sed quia hi jam habebant Bullas, noluerunt illas acceptare; poterit pater, vel ille alius eam Bullam alteri tribuere, deleto nomine filij, vel amici, ut privilegij ipsius Bullæ gaudeat, accepta ab eo elemosyna, quam

pro Bulla thesaurario tradiderat. Ratio est eadem, nimirum defectus acceptationis in filio, vel amico, ratione cujus illa Bulla maneat adhuc nullius; & cum pro ea Commissarius elemosynam jam receperit, vult ut aliquis, cui de novo applicetur, & à quo acceptetur, ejus privilegij fruatur. *Nog. d. 6. n. 29.* Contra *Arriag. Lug. & alios. & n. 31.* bene probat non committi falsitatem in mutatione nominis jam scripti, in aliud scribendum.

137 Quæres adhuc 1. An qui duplicem Bullam Lusitanam sibi sumpsit, & applicavit, ex errore putans valide eas accipi eodem durante anno, sicut valide accipiuntur in Hispania; possit erroris sui conscius unam ex illis alteris cum fructu applicare, & alter illam recipere, & acceptare? Respondeo posse; quia applicatio sibi facta fuit exhibita ex errore circa substantiam, nempe circa privilegia, & utiles fructus Bullæ, quam existimabat sibi prodesse, cum non profit; sed exhibita ex errore circa substantiam sunt invalida, & irrita: ergo & applicatio sibi facta; remansitque proinde Bulla illa nulli applicata. *Nog. d. 6. an. 33.* Qui n. 37. contrariam bene docet de accipiente, & sibi applicante duplicem Bullam Hispanam, cum enim applicatio illarum sibi facta fuerit valida, utraque Bulla mansit alteri inapplicabilis; Bulla enim semel valide ab uno acceptata, alteri applicari valide

non potest, ut est certum inter AA.

138 Quæres 2. An detur in aliquo casu obligatio sumendi Bullam? Certum est neminem obligari ad sumendam Bullam, ut constat ex Bulla latina, ibi, *Ut clare intelligant nos neminem ad quidquam præstandum, vel elargiendum cogere, sed tantummodo eorum devotionem, & charitatem ad id excitare, hortarique, & rogare;* quæ verba etiam extenduntur ad chirographum, & a Commissario declarantur per hæc: *E querendo vòs ganbar o Jubileo dos seis mezes &c.* Et hinc *Nog. d. 6. n. 12.* peccati mortalis damnat Thesaurarios, & Parochos, qui alios cogunt ad sumendas Bullas. *Seet. autem 7. an. 39.* proponit duos casus, in quibus videtur teneri pœnitentem, si commode possit, sumere Bullam, ut a reservatis directe absolvatur. Ipse tamen *an. 41.* Bene resolvit non teneri, sed posse in utroque casu alijs uti remedijs, ut præcepto communicandi satisfaciatur, & scandalum vitet.

139 Quæres 3. Quæ certitudo requiratur de sumptione Bullæ ab alio facta, ut quis illius privilegij uti valeat? Respondeo requiri certitudinem moralem, & non sufficere probabilem. Nam licet possit quis se conformare opinioni probabili; non tamen datur opinio probabilis in hoc, quod cum sola probabilitate morali sumptionis Bullæ, possit quis illa gaudere, sed debet esse certitudo sufficiens, quæ reddat confessarios certos

moraliter de jurisdictione habita per Bullam; hæc enim jurisdictione certa, & indubitata moraliter requiritur ad Sacramentum pœnitentiæ; & non sufficit illa moralis probabilitas; quia exposita est moraliter periculo falsitatis. *Nog. d. 6. n. 21.*

Ut autem declaret, quæ sit hæc certitudo moralis, ex Mendo ait *n. 22.* illam esse, quæ sufficit ad aliquid jurandum assertive: & in acceptione Bullæ ponit exemplum: si quis servo fideli commendat sumptionem Bullæ, & postea ab eo audivisset jam esse acceptam, & servatam. De illo autem, qui certo sciat singulis annis in die promulgationis Bullæ, cum existeret Conimbricæ, a parentibus, vel ab amico pro se ipso accipi Bullam, *n. 24.* bene negat posse uti Bullæ privilegij, si absens sit; nisi habeat fidelem nuntium, vel epistolam de acceptione Bullæ eo anno a parentibus facta. Nam humana conditio tantis incommodis infirmitatis, oblivionis, absentia, negotiorum, & mortis subiecta est, ut ex illa præsumptione orta ex multis annis non habeatur moralis certitudo, quidquid sit, quod detur moralis probabilitas.

140 Quæres 4. Quæ rententio summarij requiratur, ut quis Bullæ privilegij utatur? Recolenda hic sunt verba Commissarij adducta *n. 129.* ex quibus constat Bullæ privilegij non gaudere, qui summarium non deferant vel per se, vel per alium, sed illud re-

linquant in domo Thesaurarij; id enim expresse dicunt verba: *E não o levando por si, nem por outrem, não lhe valerá.*

141 Necessarium tamen non est, quod quis secum deferat summarium, quando virtute Bullæ absolvendus est, aut illius indulgentias lucraturus: sensus enim verborum illorum, *Que levarão consigo: E guardalashão,* est quod Bullæ non remaneant apud thesaurarium, sed exeant ab ejus potestate in potestatem fumentis Bullæ, idque ob vitandas fraudes: hoc autem obtento, non præcipitur physica summarij retentio, sed ad sūmum moralis, quæ dari potest custodiendo sūmariū vel domi suæ, vel apud alium quocūque in loco, etiam extra regnum, dūmodo non sit in domo thesaurarij. *Nog. d. 6. a n. 44.*

142 Quæres 5. An si amittatur, vel rumpatur Bullæ sūmariū, amittantur privilegia? *R. 1.* Si amittatur, vel rumpatur inculpabiliter; nō amitti privilegia; Erogata enim elemosyna pro Bulla, deperdi non debent illius privilegia sine culpa; qui autem morali modo Bullam retinuit, & conservavit, absque culpa illam amittit. Neque verba commissarij: *Levalashão para suas cazas, E guardalashão,* aliud præcipiunt, quā moralem diligentiam in custodiendo, quæ stare potest cum eo, quod sūmariū fortuito amittatur, vel lacere-
tur. Nog. cit. d. 6. n. 51. ubi dicit de

Bulla Lusitana esse sententiam verisimam. Et *n. 50.* testatur etiam de Hispana esse communissimum inter illius expositores.

143 *R. 2.* Etiam non deperdi Bullæ Lusitanæ privilegia, licet summarium pro libito deperdatur, & lacere-
tur, illa enim, prudens quidem, Commissarij admonitio de ferendo, & custodiendo sūmario non præceptū, sed consilium continere videtur. Et dato, quod præceptum contineat, non materialiter, sed formaliter est intelligenda, nempe ut deferatur ex domo thesaurarij, & in ea nullo modo remaneat. Confirmatur efficaciter, quia exceptio firmat regulam in contrarium: Commissarius autem verbis adductis *n. 129.* solum ait Bullam non valere, si non deferatur sūmariū, & non inscribatur nomen; de custodia verò nihil dicit: ergo si deferatur a domo thesaurarij, & nomen fumentis in eo scribatur, quanvis pro libito non custodiatur, sed amittatur, non amittuntur privilegia. *Nog. cit. d. 6. a n. 54.* Qui *n. 52.* de Bulla Hispana hoc ipsum improbabile dicit ob rationes ibi videndas.

C A P U T. VII.

De indulgentijs plenissimis initio Bullæ Cruciatæ concessis.

144 I Ndulgentia definiri solet: *Remissio pænæ temporalis pro*

actualibus peccatis debite, extra sacramentum facta ex thesauri Ecclesie dispensatione. Definitionis causas explicat *Nog. d. 7. S. 1.* Est autem thesaurus Ecclesie, cumulus infinitus ex satisfactionibus Christi D. Beatissimæ Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum contans. Hujus thesauri dispensator est Romanus Pontifex, qui solus de jure divino potest concedere indulgentias tam pro vivis, quam pro defunctis. Episcopi vero, qui in dedicatione Ecclesie possunt concedere indulgentiam unius anni; & in anniversario, vel aliis, quando placuerit, quadraginta dierum, id habent a S. Pontifice; & non extenditur hæc facultas ad eorum vicarios, nec ad capitulum Sede vacante. *Nog. videndus tota Sect. 3.*

145 Dividitur indulgentia in personalem, realem, & localem. Personalis personæ immediate conceditur; realis fidelibus conceditur ratione alicujus imaginis, grani, & similiū; sicut localis ratione Ecclesie, capelle, vel oratorij. Quæcunque ex his subdividitur in totalem, & in partialem. Totalis est illa, quæ totam pœnam remittit; & hæc aliquando dicitur plenaria, plena, & plenissima; sed nullum datur discrimen inter plenam, plenariam, plenissimam, & eam, quæ conceditur in anno Sancto. Nota tamen posse aliquem obtinere indulgentiam plenariam, & adhuc ei superesse pœ-

nam luendam in purgatorio, nimirum illa quæ correspondeat venialibus, de quibus non doluit, quia non remissa culpa, pœna non remittitur.

146 Indulgentia partialis alia est indeterminata, v. g. tertiæ, vel quartæ partis pœnarum; alia determinata, v. g. septem, vel centum annorum, quadraginta dierum, &c. Ut hæc intelligantur, notabis olim pro criminibus gravioribus pœnitentias publicas imponi, v. g. septem annorum, quadragintarij jejunij, & etiam quadraginta dierum in pane, & aqua, quæ dicebatur *Carena*. Quando igitur indulgentia conceditur quadragena intelligendum est concedi pœnæ remissionem, quæ quadragena pœnitentia obtineretur. Si autem sit septima, indulgentia conceditur, quæ per pœnitentiam annorum 7. Et sic quando conceditur indulgentia unius, vel plurium annorum credendum est concedi illam indulgentiam, & pœnæ remissionem, quæ pœnitentia communi, & juridica illorum annorum obtineretur. *Nog. cum communi d. 7. Sect. 1.* contra paucos intelligentes eos annos, vel dies remitti ex pœnis purgatorij, qui in indulgentia exprimuntur.

147 Quando indulgentia conceditur *De pœnitentijs injunctis*, intelligitur de tantæ pœnæ relaxatione, & remissione, quanta correspondet pœnitentijs a confessario taxatis. *Nog. d. 7.*

7.S.2. ubi multa profequitur de indulgentiarum clausulis. Imo, inquit, cum particula *de injunctis* sit ampliatiua, & non restrictiva; quādo indulgentia est de injunctis, valet ad remittendas pœnas peccatorum, etiam si pro illis nullæ pœnitentiæ sint injunctæ, ibidem n. 14.

148 Pro alijs, quæ circa indulgentias latius tractat *Nog. d. 7. S. 4.* Notabis 1. necessario requiri causam piam, & honestam, non solum ut licite, sed etiam ut valide concedatur indulgentia. Not. 2. requiri statum gratiæ in lucrante indulgentiam, non tamen toto tempore, quo opera injuncta ad lucrandam indulgentiam requisita implentur, sed solum in fine, quando effectus indulgentiæ applicandus, vel consequendus est.

149 Not. 3. Veriorem, & in praxi tenendam sententiam, docere pœnitentem tempore Jubilæi, vel indulgentiæ plenariæ non manere liberum ab implenda pœnitentia a confessario imposita (maxime si sit medicinalis) injungendas tamen a confessarijs pœnitentias mitiores. *Sect. 5. an. 54.* Quia tamen graves D. D. apud ipsum ibidem n. 45. inter quos *Suar. Coninch. Amic. & Card. de Lug.* docent pœnitentem manere liberum ab implenda pœnitentia non medicinali; ibidem n. 60. Cum multis docet confessarium, qui invenit pœnitentem non implevisse multas pœnitentias ex antea actis con-

fessionibus, posse, non auditis peccatis jam confessis, illas commutare in aliquam indulgentiam plenariam ab ipso pœnitente acquirendam: imo pœnitentem ipsum, si sit doctus, posse ex se facere eam commutationem, cum id fiat per meram subtractionem materiæ: quod intellige, exceptis medicinalibus, & præservativis pœnitentijs.

150 Not. 4. Concessionem indulgentiæ esse privilegium, & sicut alia privilegia, dupliciter revocari posse, vel per revocationem factam ab homine, vel per revocationem factam a lege. Unde sicut, si privilegium revocetur privatim per hominem, qui illud concessit; non habet effectum revocatio quousque privilegiato innotescat; ita etiam revocatio indulgentiæ privatim, & ab homine facta effectum non habebit apud ignorantes ipsam revocationem; qui proinde adhuc poterunt lucrari eam indulgentiam, donec illis de revocatione constet.

§ Et sicut revocatio aliorum privilegiorum, si fiat per legem Canonicam Romæ publicatam postquam ad privilegiatorum notitiam devenerit, aut commode devenire poterit (& non antea) obligat, & habet suum effectum; sic, & eodem modo Indulgentiæ Romæ revocatæ per legis promulgationem, manent revocatæ, etiam quoad ignorantes

rantes revocationem, post illud tempus, quo commode ad illorum notitiam devenire poterat, ut deinceps illas non possint lucrari. *Nog. d. 7. S. 6.* sic concilians DD. quorum aliqui affirmant, alij negant ignorantes revocationem indulgentiarum illas posse acquirere. Et post *n. 63.* refert indulgentias ut apocryphas, ac nullas a S. Congreg. 12. *Mart. a n. 1678.* approbante Innocentio XI. declaratas.

151 Not. 5. Indulgentijs non juvare opinionem probabilem, si coram Deo illæ veræ non sunt. Unde licet in alijs rebus favorabilis esse possit opinionum probabilitas, v.g. ut liberet a restitutione, jejunio, &c. etiam si re ipsa veræ non sint; non ita in indulgentijs: quanvis enim mille DD. dicant indulgentiam posse hoc, aut illo modo obtineri, vel esse plenariam, & ad hos, vel illos extendi; si re ipsa ita non est, beneficium tale non comparabit, qui illud conatus fuerit lucrari. Et ratio, quia operans juxta opinionem probabilem, ut indulgentiam lucretur, si illa in re non est vera, re ipsa non præstat opus præscriptum ad illam comparandam. Nec S. Pontifex supplet defectum, cum nullum inde sequatur publicum incommodum.

Quod si sufficit opinio certe probabilis, ut censeatur sacerdos habere jurisdictionem ad absolvendum a reservatis; inde non bene arguitur ad indulgentiam acquirendam. Nam ju-

risdictio ad absolvendum à reservatis ex opinione probabili est certa, supplente Ecclesia, seu conferente illam, si re ipsa talis non sit propter salutem animarum. In indulgentijs vero, quæ ad animarum salutem necessariæ non sunt, hoc supplementum non datur. *Nog. d. 7. a n. 79.*

ARTICULUS I.

Quæ, & sub quibus conditionibus Indulgentiæ concedantur initio Bullæ.

152 **P**rimum privilegium, sive prima gratia in Cruciatâ illam valide accipientibus concessa est indulgentia plenissima, his verbis: *Plenissimam omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti, & ore confessi, sacraque communionem refecti fuerint; aut non valentes confiteri, neque communionem ipsa refici, id corde optaverint indulgentiam, & remissionem, quæ in anno Jubilæi elargiri consuevit, bis videlicet intra quemlibet annum, ita ut statim post sextum quemque ipsius trienij mensem indulgentia hujusmodi rursus à prædictis, & alijs eorundem regnorum, & dominiorum personis elemosynas denuo conferentibus, aliaque prædicta toties conficientibus consequi possint, &c.*

253. Conceditur igitur in dicta clausula indulgentia plenaria, seu plenissima (recole dicta *n. 145.*) semel in vita, durante anno publicationis Bullæ. Et si post sex menses a die publicationis Bullæ, sumatur chirographus

graphus elargiendo eleemosynam dimidij argentei, vulgo *bum vintem*, indulgentia plenaria secundo conceditur in vita. Et licet chirographus hic simul cum Bulla sumi possit, plenaria indulgentia in illo concessa lucrari non potest, nisi post semetse. Quia vero Pontifex de hac chirographi indulgentia ait, *Ita ut statim post sextum quemque ipsius triennij mensem, &c.*

154 Notabis 1. illud *Statim* non ostendere, quod non possit intra totos illos sex menses indulgentia obtineri, sed indicat, quod statim possit obtineri post sextum mensem, & non ante. Not. 2. Si cum Bulla simul, aut statim post sextum a publicatione mensem chirographus accipiat, indulgentiam in Bulla concessam lucranda esse intra primos sex menses a Bullæ promulgatione. At si Bulla sine chirographo accipiat (cum de illo accipiendo nulla detur obligatio) tunc poterit indulgentia obtineri quocumque die intra annum durationis Bullæ; quia hæc solum limitatur ad primos sex menses, quando accipitur chirographus.

§ Monet tamen *Nog. d. 7. n. 92.* optimum consilium esse, ut statim, nempe intra primum mensem ad summum, post Bullam, vel chirographum receptum, indulgentia lucretur. Quod si tam Bulla, quam chirographus post sex menses a publicatione recipiatur; posse ait utramque indulgentiam intra totos illos sex men-

ses, vel etiam intra tres, si tunc recipiatur, obtineri. Ibidem *n. 93.* quia erogata eleemosyna a Cómisario designata pro Bulla, & chirographo, non apparet fundamentum, cur ab utriusque indulgentijs fidelis quis excludatur.

155 Condiciones ad dictas tum Bullæ, tum chirographi indulgentias sunt contritio cordis, confessio oris, & communio. Incipiendo a confessione, Dico 1. Ad lucranda quamlibet ex dictis indulgentijs in valentibus confiteri requiritur confessio sacramentalis in re exhibita, maxime juxta Bullam lusitanam, in qua verba *Corde contriti, & ore confessi*, non possunt intelligi distributive, nempe aut confessio detur, aut contritio; sed necessario intelligenda sunt copulative, seu conjunctive, nempe ut detur contritio, & confessio simul cum comunione. Unde qui in quadragesima præterita confessus fuit, licet postea eliciat contritionem, in qua includitur votum confitendi in quadragesima futura, si re ipsa non confiteatur, cum possit, dictas indulgentias non lucrabitur.

§ Resolutionem intellige etiam de illis, qui nulla habeant peccata mortalia, sed sola venialia. Quod si præcepta annuæ confessionis, & ad recipiendam communionem solos obligant habentes conscientiam peccati mortalis; ideo est, quia per ea præcepta solum obligamur ad confessionem, ad

F

quam

quam tenemur de jure Divino; præcepto autem D. non tenemur confiteri peccata venialia, sed tantum mortalia. At ad lucrandam indulgentiam potest S. Pontifex exigere confessionem venialium, sicut alia opera pietatis, & consilij. *Nog. d. 7. a n. 98.*

156 Dico 2. Confessio ad dictas indulgentias lucrandas requisita debet esse valida, & non sufficit invalida, ex quocunque defectu invaliditas proveniat; quia per illam non redditur homo Deo gratus, nec dignus favore duplicis, nec alterius indulgentiæ concessæ; præterquamquod per illam etiam non satisfacit Ecclesiæ præcepto, si voluntaria sit, juxta propositionem ab Alex. VII. damnatam: *Qui facit confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ.* *Nog. d. 7. Sect. 9. 10. & 11. a n. 103.* qui n. 110. ait sufficere confessionem validam, & informem (si dari potest) dummodo ita confessus contritus perficiat ultimum opus ad indulgentiam præscriptum. Et n. 112. bene notat non requiri confessionem generalem totius vitæ.

157 Circa aliam conditionem ad lucrandas indulgentias Bullæ, & chirographi requisitam, nimirum contritionem, ibi, *corde contriti*: licet Attritio, quæ *Est dolor de peccatis propter eorum turpitudinem, vel ex metu gehennæ, & poenarum, seu carentia beatitudinis conceptus, cum proposito non peccandi de cætero*: specie differat a contriti-

one perfecta, quæ *Est dolor de peccatis propter Deum summe dilectum cum proposito non peccandi de cætero.*

158 Dico 1. Ad lucrandas dictas indulgentias sufficit Attritio, quæ etiam contritio dici solet, sed imperfecta. Dum enim dicitur *Corde contriti, & ore confessi*, intentio S. Pontificis est imponere partes essentielles Sacramenti poenitentiae; qualis est etiam attritio. Et ex hac ratione colligit *Nog. d. 7. n. 129.* ad lucrandas dictas indulgentias non sufficere dilectionem Dei super omnia; quanvis enim talis dilectio sit virtualis contritio, & sufficiat ad justificandum peccatorem extra Sacramentum; non tamen est sufficiens dispositio ad poenitentiae Sacramentum, nec illius pars essentialis sine dolore, & detestatione formali peccati.

159 Ut autem attritio sufficiat ad lucrandas dictas indulgentias, sicut etiam ad valorem Sacramenti poenitentiae, debet esse vera, & non sufficit existimata; nec bona fides poenitentis potest supplere defectum ad indulgentias, sicut neque ad valorem Sacramenti, quod validum esse non potest sine una parte essentiali vera. Debet præterea esse supernaturalis; & non sufficit naturalis, quanvis honestatum quia Innoc. XI. damnavit hanc propositionem, *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam*; tum quia attritio, quæ disponit ad gratiam in Sacramento impetrandam, est do-

donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus; ut dicitur in *Trid. Sæct. 14. c. 4. Nog. a n. 132.*

160 Nota deinde ad valorem Sacramenti, atque adeo etiam ad lucrandas dictas indulgentias requiri dolorem formalem, idest, contritionem sive perfectam, sive imperfectam, nimirum attritionem; licet confessio sit de peccatis mortalibus jam rite confessis, sive de solis venialibus: neque enim Sacramentum in aliquo casu validum esse potest, deficiente parte illius essentiali. Unde qui absque dolore efficaci confiteretur sola venialia, committeret peccatum mortale; gravissima enim res est facere Sacramentum irritum. *Nog. d. 7. a n. 139, qui n. 141.* bene docet sufficere, quod tunc dolor habeatur saltem de uno ex venialibus in ea confessione explicatis; quia jam tunc non frustraretur Sacramentum.

A R T I C U L U S II.

De communionem ad binas indulgentias requisita, & alijs huc spectantibus.

161 **V**Ltimum, quod postulatur ad lucrandas indulgentias Bullæ, & chirographi est sumptio sacræ Eucharistiæ, ibi, *sacraque communionem refecti*, quæ non postulatur a Bulla Hispana. Et cum sit ultimum opus præscriptum, etiam ex hoc principio debet indulgentias lucraturus existere in gratia: communi-

ter enim docent DD. quando ad aliquam indulgentiam, vel Jubilæum obtinendum multa opera requiruntur, necessarium esse, & sufficere, quod in ultimo existat gratia.

162 Dixi, *etiam ex hoc principio*, quia licet communio non esset ultimum opus, adhuc ad lucrandas dictas indulgentias (idem dictum habeas de Jubilæo) deberet fieri in gratia 1. quia S. Pontifex quando ad indulgentias requirit communionem, non intendit sacrilegam, in qua suscipitur solum materialiter Sacramentum; sed eam communionem intendit, qua communicantes reddantur refecti; spiritualiter autem refecti solum redduntur per eam, quæ in statu gratiæ, & sine peccato mortali fit. 2. quia Pontifex non admittit communionem sacrilegam ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis; damnavit enim Innoc. XI. propositionem, *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*: Ergo neque, &c. quando autem DD. dicunt opera præter ultimum, posse cum fructu fieri in peccato, vel supponunt communionem esse ultimum, ut in præsentem, & plerunque est; vel intelligendi sunt, excepta communionem *Nog. d. 7. a n. 144.*

163 Jam vero quoad eos, qui confiteri, & communicare non possunt, posse dictas binas indulgentias obtinere, si id corde optaverint, est certum ex ipsa Bulla, ibi, *Aut non valentes con-*

fiteri, neque communionem ipsa refici, id corde optaverint. Tunc autem dicitur quis non posse confiteri, neque communicare, quando ad hæc habet legitimum impedimentum, sive sit naturale, ratione cuius non habeat copiam confessarij, aut ad illum non possit accedere; sive impedimentum sit morale, v.g. quia confessarius est censura ligatus, maxime, si sit vitandus, qualis est nominatim excommunicatus, vel manifestus clerici percussor, qui nulla tergiversatione celari potest.

164. Dixi, maxime si sit vitandus, quia P. Sanch. lib. 7. de Matr. d. 9. n. 8. existimat licitum petere Sacramenta, etiam absque necessitate, ab excommunicato tolerato, dummodo aliud non sit impedimentum, præter excommunicationem; nec peccare confessarium sic præventum, nec irregularem manere: nam data facultate, ut datur, communicandi cum excommunicato tolerato, & ab eo petendi Sacramenta, datur etiam ipsi excommunicato indirecte facultas ministrandi, quando alius petit ob suam utilitatē.

§ Alij hoc limitant ad proprium parochum, a quo excommunicato tolerato (si non detur copia alterius confessarij) dicunt posse peti sacramenta extra casum necessitatis, & præcepti propter magnam utilitatem; quia ab Ecclesia toleratur, & datur jus petendi, & Parochus, si velit, potest sine peccato ministrare. Si vero

confessarius non sit proprius Parochus, licet sit paratus ad confessiones audiendas, non posse dicunt ab eo peti Sacramentum extra casum necessitatis, quia intercedit inductio ad actum in individuo, qui est peccatum sic Less. Suar. Reginal. Sol. Bonac. & alij.

§ Utrunque probabile reputat Nog. d. 7. n. 164. Ipse vero ibidem, & n. 161 tutius inquit operari est, qui si non habent copiam alterius confessarij, nisi excommunicati, quantumvis tolerati, confessionem differunt per aliquot dies, nullum inducendo ad peccatum mortale. Monet deinde n. 165. ad lucrandas dictas Bullæ indulgentias, etiam non data copia confessarij, nemini licere accedere ad sacram communionem, non præmissa confessione peccati mortalis, de quo conscius sit, ex Trid. S. 13. can. 11. & cap. 7. Et licet Concilium eodem cap. excipiat casum necessitatis urgentis, hæc non datur, ut quis indulgentias Bullæ lucretur, licet detur utilitas, quæ ad communionem sine prævia confessione mortalis non sufficit.

165. Quæres adhuc 1. An ad lucrandas indulgentias requiratur intentio formalis, dum media requisita exercentur, an vero sufficiat virtualis, quæ datur in eo, qui facit opus injunctum a Pontifice, nesciens tali operi indulgentiam esse annexam? R. requiri intentionem formalem, quando ad indulgentiam lucrandam prære-

qui-

quiruntur aliqua opera ut media necessaria; quia Pontifex dum injungit talia opera, ea vult dirigi ad finem intentum. *Nog. d. 7. a n. 166.* Contra *Gobat, Card. de Lug. Scobar, Moya, & alios.* Qui dicunt sufficere virtualem. § Sin autem ad lucranda indulgentiam non requirantur opera antecedentia, sed ea concedantur facienti aliquod opus, v. g. recitanti coram aliqua imagine, sufficere ait *n. 169.* intentionem virtualem, quia unusquisque semper vult ex suo bono opere acquirere totum fructum, quem potest. Et quia ad lucrandas dictas Bullæ indulgentias prærequiruntur confessio, & communio, ideo juxta suam sententiam tenet *n. 170.* requiri intentionem formalem, id est, quod fiant intentione illas lucrandi. Et ibidem probabile putat posse confessionem, & communionem Paschalem pro una ex dictis indulgentijs acquirenda applicari, licet sint opera ex præcepto debita.

166 Quæres 2. An ad prædictas binas indulgentias lucrandas requiratur confessarij applicatio? R. negativè, quia in Bulla Lusitana S. Pontifex solum præscribit electionem confessoris, qui remissionem peccatorum impendat, ibi *In confessorem eligere... plenamque omnium peccatorum suorum remissionem impendere.* Ex quibus verbis non apparet indulgentiam debere applicari per confessarium, sed ut remissionem omnium peccatorum,

dum absolvit, impendat. Et in hoc Lusitana differt ab Hispana Bulla; hæc enim diversimode loquitur, ut videre est apud *Nog. d. 7. n. 171.* § Notat deinde *n. 173.* remissionem omnium peccatorum posse a confessario impendi, cum absolvit, per illa verba: *Passio D. N. ... sint tibi in remissionem peccatorum tuorum.* Et si ea verba enunciando obliviscatur intentionis absolvendi a pœnis; pœnitens habens Bullam remissionem omnium peccatorum obtinebit; quia confessarius semper habet intentionem absolvendi, quantum potest, tam a culpa, quam a pœnis per illa verba: *In quantum ego possum, &c.* Imo posse hæc fieri per confessionem sacramentalem cum intentione absolvendi a culpa, & pœnis, docet ibidem *n. 174.* ex *Suar.* Et quia, licet non necessarium, optimum consilium est petere a confessario absolutionem remissionis prædictæ, ibidem affert formulas, quibus uti potest, quarum una est: *Ego tibi impendo remissionem omnium peccatorum tuorum, quam ex Bulla tibi concedit S. Pontifex, in nomine Patris, &c.*

C A P U T VIII.

De Indulgentijs concessis tempore mortis.

Ordinem Bullæ interrumpit hic *Nog.* ut conjunctim agat de indulgentijs, quæ in Bulla conceduntur vivis. Et quia hæctenus de-

plenissima indulgentia, quæ in Bulla conceditur semel in vita, item de alia, quæ etiam in vita conceditur post sex menses accipientibus chirographum juxta dicta n. 153. Circa mortis articulum.

167 Dico 1. In Bulla Lusitana etiam conceditur indulgentia plenaria pro mortis articulo. Resolutione hanc, quam certissimam dicit (quidquid in contrarium velit *Fragos.*) probat *Nog.d. 8. S. 1.* per totam ex verbis Bullæ Lusitanæ, ibi: *Semel in vita, & in mortis articulo... plenamque omnium peccatorum suorum remissionem impendere.* Item ex declaratione Commissarij ibi *Aos quais dando penitencia favedel conforme suas culpas, lhes concede plenaria remissão de todos seus peccados, & isto hũa vez na vida, & outra na morte.*

168 Dico 2. probabilius est hanc indulgentiam pro mortis articulo concessam, esse tantum concessam pro mortis articulo vero, idest, pro illo, in quo quis vere est moriturus; & non pro articulo mortis præsumpto, qualis est, in quo quis moriturus præsumitur, sed vere nõ morietur. Multiplici de capite id probat *Nog.d. 8. a n. 24.* Et certe intentio S. Pontificis, concedentis indulgentiam pro mortis articulo, est, ut accipiens Bullam ex hac vita decedat sine onere luendi pœnas in purgatorio, sicut ea est illius intentio in indulgentijs concessis pro eodem articulo confraternitatibus,

aut habentibus imagines, grana benedicta, quæ non requirunt applicationem, neque ministerium confessorij: sed hæc juxta commune DD. placitum intelliguntur concessæ pro articulo mortis vero; ergo etiam indulgentia Bullæ, licet confessoris ministerio indigeat.

169 Notanda hic est differentia inter Lusitanam, & Hispanam Bullam. Nam Bulla Hispana de hac indulgentia ait ibi: *Semel in vita, & semel in mortis articulo.* Lusitana vero ita habet: *Semel in vita, & in mortis articulo;* & cum non addatur dictio *semel* ad mortis articulum, sed tantum ad indulgentiam in vita, inde (inquit *Nog.d. 8. n. 26.*) Sequitur alia magis pia expositio, quæ videtur satis probabilis, non tamen videtur certissima: scilicet non solum acquiri indulgentiam in vero mortis articulo; sed etiam in quolibet mortis articulo, etiã si mors non sequatur, vel donec mors vere sequatur, durante eodem anno. Et certe cum beneficium principis, quale est hoc, ample fit interpretandum, quando illud ipse non limitat, probabiliter discurrit, qui id colligit ex concessione indefinita pro mortis articulo abque ulla limitatione. Alias rationes vide apud cit. *Auth. a n. 27.*

170 Quæres adhuc 1. An hæc indulgentia concessa pro mortis articulo acquiratur etiam in mortis periculo? Observata differentia, quæ datur inter articulum, & periculum mor-

mortis strictè sumptè, differunt enim metaphysice, licet moraliter, & quoad absolvendum a reservatis, pro eodem communiter accipiantur. In ordine ad indulgentiam, in quo est dubium, respondet *Nog. d. 8. n. 39.* etiam acquiri in mortis periculo, quæ pro articulo mortis conceditur: 1. quia cum privilegia Bullæ ample sint interpretanda ex dictis *an. 11.* clausula *in mortis articulo* extendi debet ad mortis periculum. 2. quia a S. Pontifice in Bulla designatur mortis articulus illum confundendo cum periculo, ut sæpe in jure confundi ibidem ostendit *n. 37.*

171 Quæres 2. An requiratur confessarij applicatio, ut aliquis in mortis articulo obtineat indulgentiã Bullæ? *R.* Non indigere alia confessoris applicatione, quam ea, de qua supra *n. 166.* Bulla enim de hac indulgentia in morte loquitur eodem modo, quo de illa in vita acquirenda, ibi: *plenamque omnium peccatorum remissionem impendere. Nog. d. 8. n. 33.* qui *n. 15.* bene docet contra *Mend.* si applicatio indulgentiæ necessario fieri debet, per actum externum faciendum esse; quia hæc potestas ab Ecclesia visibili concessa est. & *n. 16.* non posse juxta Bullam Lusitanam a confessario impendi remissionem peccatorum moribundo absenti, quia requirit confessionem, atque adeo præsentiam. At juxta Bullam Hispanam, in qua ad indulgentiam non requiri-

ritur confessio, maxime vero confessoris applicatio, probabiliter docet *Trullench,* posse absenti applicari.

ARTICULUS UNICUS.

De alijs indulgentijs, alijsquè privilegijs in Bulla concessis illis, qui contriti absque confessione decedunt.

272 **A**Lia conceditur indulgentia in Bulla per hæc verba: *Eos etiam, quos dicto anno durante, contigerit ob repentinam mortem, vel confessorum absentia sine confessione decedere, modo ipsi contriti decesserint, & prius statuto tempore confessi, nec hujus nostræ concessionis fiducia negligentiores fuerint, volumus plenariam, ut præfertur, remissionem consequi posse; eorumque corpora, nisi forte vinculo excommunicationis innotati decesserint, non obstante etiam interdicto, etiam Apostolica auctoritate appposito, Ecclesiasticæ tradi sepulturæ.* Quæ omnia vulgari sermone habentur in compendio.

173 Tria ad hanc indulgentiam lucrandam requiruntur, 1. ut morte repentina, vel in absentia confessorum sine confessione decedant. 2. quod contriti moriantur; existenti enim in peccato mortali indulgentia non prodest. At si post ultimam confessionem in nullum peccatum mortale inciderint existimat. *Nog. d. 8. n. 41.* non requiri a Pontifice contritionem de venialibus, aut mortalibus jam remissis. 3. quod morientes confessi fuerint.

fuerint ab Ecclesia statuto tempore, quale est pro Lusitania quadragesimali, & in hoc negligentes non fuerint ob fiduciam hujus indulgentiæ. Nota tamen ex *Nog. cit. an. 47.* Confidentiam, ut impediatur hujus indulgentiæ acquisitionem, debere esse positivam, & non sufficere negativam, seu concomitantem, pro cuius intelligentia vide dicta *n. 38.*

174 Ultima clausula Bullæ superius relata *n. 172.* duo continet: 1. quod decedentes morte repentina, vel sine confessione possint sepeliri in loco sacro, non obitante interdicto. De hoc tamen infra. 2. excludit ab Ecclesiastica sepultura prædictos, si excommunicati decedant; certum enim est excommunicatum non posse in loco sacro sepeliri, etiam si in gratia decesserit; nisi prius absolvatur cap. A nobis, cap. Sacri de sent. excom. cap. Is, cui eod. tit. in 6.

175 Quæres 1. An proxime dicta intelligenda sint etiam de excommunicato tolerato, sive non vitando; ita ut etiam non possit in loco sacro sepeliri? Negativam sententiam probabiliorum iudicat *Nog. d. 8. n. 53.* Quia post Extravag. *Ad vitanda* prohibitio non cadit super ipsos excommunicatos, qui se ipsos sepelire non possunt, sed super fideles, ne illos sepeliant: & fideles non magis prohibentur communicare cum excommunicatis mortuis toleratis, & non vitandis, quam cum vivis. Absolutio-

ne tamen indigent hujusmodi excommunicati, ut Ecclesiæ suffragijs fruantur.

176 Quæres 2. An excommunicati vitandi, si in gratia decedant, indigeant absolute, ut possint sepeliri in loco sacro? Respondet *Nog. ibidem n. 55.* probabilior sibi videri defunctos excommunicatos simpliciter, & absolute indigere absolute, ut in loco sacro sepeliantur; quanvis enim mortuus proprie censura ligari non possit, quæ in eum vivum lata fuit, aliquo modo in eo munere potest, ut ratione illius corpus inhabile sit ad sepulturam Ecclesiasticam, & anima ad fruendum orationibus, & suffragijs, ad quæ habilitari debent per absolute, & non per solam declarationem de eo, quod non obierit in pertinacia, quod ex *n. 56.* late probat ex jure, & ratione.

177 Absolutio autem defuncti ab eo tantum potest fieri, a quo poterat vivus absolvi, sive per ordinariam, sive per delegatam jurisdictionem. Et non potest absolutio impendi a quocunque sacerdote, licet defunctus, dum viveret, Bullam haberet, ratione cuius poterat absolvi semel in vita, & in mortis articulo a quocunque approbato. Tum quia per mortem jam cessavit articulus mortis, in quo tam a censuris, quam a peccatis potuisset absolvi: tum quia etiam per mortem cessant Bullæ privilegia, excepto sepulture Ecclesiasticæ tempore

pore interdicti. *Nog.d.8.a.n.60.*

178 Notat etiam *n. 59. ex Suar.* non indigere absolutione post mortem defunctum excommunicatum vitandum, qui in articulo mortis fuit absolutus a quocunque sacerdote etiam simplici; quia illa absolutio fuit ex jurisdictione omnibus sacerdotibus pro eo articulo quasi delegata. Et hoc multi extendunt ad absolutionem excommunicationis a laico datam in absentia sacerdotis, quod *Nog.* probabile dicit, at probabilius oppositum.

179 Quæres 3. An si excommunicatus sepultus jam sit in loco sacro, debeant exhumari saltem illius ossa. *Resp.* Affirmative, si ossa ab alijs discerni possint, ex cap. *Sacris de sepult.* quod intellige de excommunicato vitando, & publico; nam si sit toleratus, & occultus ex dictis *n. 175.* constat probabilius esse non indigere absolutione, ut in loco sacro sepeliatur; ut autem Ecclesie suffragijs fruatur, secreto absolvi debet; si fieri possit. *Nog.d.8.n. 58. & 62.*

C A P U T IX.

De participatione bonorum operum in Bulla concessa.

180 **P** *Ræterea* [inquit Bulla] *illos omnium precum, eleemosynarum, peregrinationum, etiam Hierosolymitarum, cæterorumque bonorum operum, quæ in militanti Ecclesia univer-*

sali, & singulis ejus membris sunt, participes esse volumus. Conceditur autem hæc gratia (quæ sane magna est) omnibus Builam Lusitanam habentibus sine aliqua jejunijs, & orationum conditione, quam habet Bulla Hispana.

181 Ad hujus privilegij, & gratiæ intelligentiam supposita illa *Sanctorum communione*, quæ habetur in symbolo, & datur inter justos in Ecclesia constitutos sub uno capite Christo; sciendum est 1. in operibus cujuscunque justus dari meritum, satisfactionem, & impetrationem. Meritum de condigno gratiæ, & gloriæ solum justo operanti favet, & alteri applicari non potest. Satisfactio est, quæ datur pro pœna temporali ex peccato remissa debita; quam Justus & sibi, & alteri applicare potest, dummodo alter, cui applicatur, sit in gratia. Impetratio, quæ a Theologis vocatur meritum de congruo non solum impetranti, sed alijs etiam peccatoribus prodesse potest.

182 Sciendum 2. Si Justus pro se v.g. jejuset, vel oret, & non indigeat illa satisfactione, aut illius parte, satisfactionem superabundantem ex eo jejunio, vel oratione reservari in thesauro Ecclesie; supra quæ solus Pontifex jus habet illum distribuendi. Et si justus illud jejunium, vel orationem pro alio applicet, & hic alius ea non indigeat, quia est in gloria; vel illius sit incapax, quia est in mortali, vel in

gehenna; tunc etiam illa satisfactio reponitur in thesauro Ecclesię. Et simile quiddam potest de merito impetrationis, cū hoc discrimine, quod meritum satisfactoriū, si multis applicetur, minuitur; at meritum quatenus impetratorium, quanto ad plures extenditur, tanto magis crescit. Nam qui pluribus jejunit, magis meretur, quia sibi, & alijs meretur, nec minus sibi impetrat, eo quod alijs etiam impetret.

183 Quando igitur Pontifex cōcedit in Bulla participationem bonorum operum non solum concedit omnia merita impetratoria bonorum operum, in quibus communicant omnes fideles, sed etiam omnes satisfactiones superabundantes, quę in toto orbe peraguntur, sive sint ex eleemosynis, sive ex peregrinationibus Hierosolymitanis, quę specialiter exprimuntur, ut intelligamus etiam maximarum satisfactionum participationem in hac clausula omnibus Bullam habentibus concedi; qui si in gratia sint, in eo momento, quo illa opera a Justis exercētur, statim antequā reponantur in thesauro Ecclesię, illa participant. *Nog. d. 9. Sect. 1.*

CAPUT X.

De indulgentijs stationum in Bulla Cruciatæ concessis.

184 **A**d hoc (prosequitur Bulla) eos, qui in loco, ubi i-

psos morari contigerit, singulis quadragesimalibus, & alijs anni temporibus, ac diebus stationum Ecclesiarum almę urbis, & extra illius muros quinque Ecclesias, sive altaria, seu si ibi tot Ecclesię, vel altaria non fuerint, quinque unam Ecclesiam, seu unum altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro Sanctę Romanę, & universalis Ecclesię Catholice conservatione, & salubri directione, paceque inter Christianos Principes confovenda, & alias, prout cujusque suggeret devotio, pie effuderint, omnes, & quascunque indulgentias tam pro se, quam per modum suffragij pro illis, qui in charitate Christi decesserint, & pro quibus ipsi visitaverint, consequantur, quas consequerentur, si eisdem temporibus, & diebus singulas Ecclesias dictę urbis, & extra illius muros hujusmodi, pro eisdem stationum indulgentijs consequendis deputatas personaliter visitassent.

185 Pro harum indulgentiarum notitia sciendum est i. multas esse Ecclesias tam intra, quam extra muros, ad quas Romę fiunt stationes, in quibus sunt copiosissimę indulgentiæ. De Basilica S. Joannis Lateranensis ait Bonifacius VIII. apud Sorb. *Indulgentiæ Ecclesię Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo; & ad illam plures fiunt stationes; in Basilica S. Petri per integrum annum singulis diebus, & in eis conceditur indulgentia plenaria.* Addit Sorbus Romę

mæ quotidie ad minus tribus in locis esse remissionem plenariam omnium peccatorum. *Quintanad. Gobat, & alij* asserunt quotidie esse in aliquibus Ecclesijs indulgentias plenarias, in alijs 4000 annorum, & 1500 quadragenarum. *Nog.d. 10. Sect. 1.*

186 Sciendum 2. S. Congreg. indulgentijs præpositam die 7. Mart. ann. 1678. Suo decreto, quod sanctitas sua probavit, & inviolate servari iussit, hæc circa stationum indulgentias sanxisse: *Indulgentias vero stationum urbis, quæ à Romanis Pontificibus singulari quodam beneficio, vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, or dinibus, & personis diebus tantum stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem duntaxat, in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.*

187 Jam vero ex hoc decreto colliges 1. Indulgentias stationum in Bulla concessas etiam esse plenarias, ultima enim illius verba clare concedunt in diebus stationum plenariam lucrifieri indulgentiam, quod etiam optimis rationibus, & ex sūmario Lusitano probat *Nog.d. 10. a n. 13.* Contra non paucos, quos refert *n. 8.* Contrarium ante dictum decretum sentientes.

188 Colliges 2. indulgentias plenarias stationum in Bulla concessas

non posse pluries eadem die obtineri repetendo visitationes: dicitur enim ibi: *Semel autem duntaxat in die plenariam indulgentiam, &c.* Id etiam optimis rationibus probat *Nog. à n. 30.* contra multos, qui ante dictum decretum contrariū affirmabāt, quos refert *n. 25.* Deinde à *n. 31.* ad 1. neque ab habentibus duplicem Bullam Hispanam posse tales indulgentias bis eodem die acquiri; & probabiliter neque ab habente Bullam simul, & privilegium ad eandem indulgentiam, v.g. quia est Religiosus, vel ex aliqua confraternitate, in qua eadem stationum indulgentia conceditur.

189 Nihilominus quoad hoc secundum, ut probabilius docet *a n. 34.* posse eodem die pluries acquiri indulgentias; quia concessionem ad has binas indulgentias stationum tunc sunt impetratæ per diversa indulta, ex circumstantijs diversis, & ob diversos fines. Et ex eodem fundamento idem docet *n. 35.* quando festum alicujus sancti, in quo datur indulgentia, concurrat cum die stationum. It tandem *n. 36.* de indulgentijs, quæ non sunt tempori addictæ, quales sunt multæ, quæ conceduntur habentibus numismata sacra, imagines, cruces, visitantibus talem Ecclesiam, recitantibus talem orationem &c. De his inquam, indulgentijs docet posse eodem die obtineri pluries, si sæpius opus injunctum repetatur; dummodo ad illas acquirendas, non deter-

minetur tempus; si enim determine-
tur, semel tantum acquirantur eo
tempore, quo conceduntur.

190 Collig. 3. Indulgentias sta-
tionum in Bulla concessas non posse
quotidie obtineri (quanvis juxta di-
cta n. 185. omnibus anni diebus Ro-
mæ sint stationes cū indulgētijs plena-
rijs) nā *Diebus tantū stationū in Missa-
li Romano descriptis suffragari posse de-
clarat* Decretum adductum n. 186.

Nog. d. 10. a n. 41. Contra alios ante
dictum decretum asserentes quotidie
posse dictas indulgentias virtute Bul-
læ obtineri.

191 Sed quid dicendum, quando
duæ stationes in Missali Romano
descriptæ occurrunt eodem die, v.g.
si dies S. Marci (in qua ratione litan-
iarum maiorum datur statio ad S. Pe-
trum) occurrat in aliquo ex diebus
infra octavam Paschæ, in quibus dan-
tur stationes ad diversas Ecclesias?
Respondet *Nog. a n. 46.* ipso die binas
indulgentias acquiri posse pro dupli-
ci defuncto, vel unam pro ipso ac-
quirente, & pro defuncto alte-
ram. Neque hoc est contra dicta n.
188. quia ibi dicta procedunt de sta-
tionibus Bullæ, quarum una tantum
in Missali Romano erat descripta; aut
de indulgētijs, quarum finis, & cir-
cūstantiæ erant eædem. In præsen-
ti vero loquimur de duabus indul-
gētijs, aut stationibus eadem die
occurrentibus ex diverso fine, & cir-
cūstantijs, juxta dicta n. 189. Et

habemus exemplum in Natalitio Do-
mini, in quo ad tres missas tres dan-
tur stationes, & tres indulgētiæ ple-
nariæ in illis concessæ possunt acqui-
ri, & pro tribus de functis applicari, si
Ecclesiarum, vel altarium visitatio-
nes triplicentur.

192 Stationes autem in Missali
Romano descriptæ, ut in promptu
habeantur, sunt in omnibus Domi-
nicis Adventus, in diebus quatuor
temporum Decembr. & Sept. in die
Natalis Domini tres, una ad quam-
libet missam, in die S. Stephani, S.
Joannis Evang. SS. Innoc. die Cir-
cūcisionis, & Epiphaniæ; Dominicis
Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quin-
quagesimæ, ac singulis diebus Qua-
dragesimæ cum suis Dominicis; in
die Paschatis, & reliquis diebus usque
ad Dominicam in Albis inclusive: in
die Ascensionis, & litaniarum Maio-
rum, ac Minorum; ac privigilio Pé-
tecostes inclusive, usque ad Do-
minicam SS. Trinitatis exclusive, si
qui alij pro stationum indulgētijs
acquirendis habentur in Catalogo
summarij, delendi sunt. *Nog. d. 10.
a n. 43.*

ARTICULUS I.

*Quid nomine Ecclesiæ, vel Altaris ve-
niat, & de illorum visitatione, ut
indulgentia stationum obtine-
atur virtute Bullæ?*

193 **D**ico I. Nomine *Ecclesiæ*
veniunt omnia templa,
capel-

capellæ, Eremitoria auctoritate Episcopi erecta, in quibus missa, & alia D. officia celebrari possunt; etiam si in suburbij, prædijs, agris, hortis, & carceribus sita sint. Probabiliter etiam veniunt nomine *Ecclesiæ* in ordine ad hanc visitationem oratoria privata, & domestica ab Ordinario approbata ad celebrandum; aut saltem veniunt nomine *Altaris*, cum sint ad celebrandas missas destinata. Quod si habens licentiam ad oratorium privatum ex brevi Pontificio, & Ordinarij approbatione, moriatur, aut ad aliam civitatem divertat sine animo ad eam domum revertendi, probabilius est illud deinceps non venire nomine *Ecclesiæ*, vel *Altaris* ad has visitationes, juxta inferius dicenda *cap. 12. a n. 24. Nog. d. 10. n. 59.*

194 Veniunt tamen ad dictas visitationes nomine *Ecclesiæ* Templum, in quo non licet celebrare propter aliquod impedimentum canonicum, quo cessante, in eo celebrabitur; quia vere est adhuc Ecclesia auctoritate Episcopi erecta. Item Eremitoria, quæ sunt in agris, quorum Altare aram non habet; quia adhuc sunt destinata ad missæ celebrationem, & illorum Altaria propriam Altaris rationem habent, etiam dum aram non habent; quod si in aliqua Ecclesia destruat Altare, non lucrabitur indulgentia stationum, si locus, ubi erat, visitetur; quia jam

Altare non visitatur. Secus dicendum, si visitetur Ecclesia, in qua nullum est Altare, eo quod paulatim destruitur, & paulatim reedificatur; quia adhuc est vere Ecclesia. *Nog. d. 10. n. 80. & à n. 64.*

195 Dico 2. Nomine Altaris venit illa mensa firma, & stabilis, quæ approbata est ad Missæ Sacrificium in ea celebrandum à potestatem habente, unde sufficit visitare Altare, quod in navibus erigitur, ut Missa in eo celebretur, & quæ habentur in prædijs, domibus privatis; & quæ licet non sint ab Episcopis erecta, nec approbata, sunt tamen ab illis, qui ad id privilegium a Pontifice habent; ut sunt oratoria, & capellæ intra claustra, & in prædijs Regularium. *Nog. n. 71. qui n. 65. dixerat,* quando in aliqua residentia, vel domo Religiosa unum tantum est oratorium, posse Bullam habentes in illo indulgentias stationum lucrari, visitando illud quinque [si in eo loco alia altaria, vel Ecclesiæ deficient] quia venit nomine *Ecclesiæ*, vel *Altaris*.

196 Dico 3. Licet in oppido, vel civitate, in qua quis moretur, inveniantur quinque Ecclesiæ, potest quis pro suo libito visitare quinque altaria; quia Bulla utitur alternativa dictione, sive ibi: *Quinque Ecclesias sive altaria*. Quod si in oppido non reperiat, nisi una Ecclesia, vel unum altare; etiam ex Bulla certum est

sufficere illam Ecclesiam, vel altare quinquies visitari; ibi: *si ibi tot Ecclesie, vel altaria non fuerint, quinquies unam Ecclesiam, vel altare devote visitaverint.*

197 Dubium est 1. quando in oppido reperiantur duo, tria, vel quatuor altaria. An omnia sint visitanda, & loco eorum, quæ deficiunt, alia, vel aliud tot vicibus, quot defunt ad quinque? An sufficiat unum tantum ex illis duobus, tribus, vel quatuor altaribus visitari quinquies? & modum utrunque sufficere, secundus autem est magis secundum literam dicentem, *si ibi non sint quinquies altaria, sufficere unum quinquies visitari*; in oppido autem, in quo solum dantur duo, tria, vel quatuor altaria jam non dantur quinque.

198 Dubium est 2. An si in oppido sint quinque Ecclesie, quarum una habet quinque altaria; quælibet vero ex alijs unum tantum habeat, possitne unum altare quinquies visitari, si ad has visitationes eligatur una ex Ecclesijs habentibus unum tantum altare? & non sufficere ad indulgentiam obtinendam visitari quinquies unum altare; quia in casu proposito non esset verum, quod ibi, idest, in loco, ubi morari contigerit, non darentur quinque altaria. *Nog. d. 10. a n. 118.*

§ Per hoc tamen non negatur, quod Moniales, quæ unum tantum altare habeant, Carceribus detenti, infir-

mi Religiosi, & non Religiosi senes, qui domo egredi nequeunt, & alij impedimēto detenti, de quibus *Nog. n. 112; & 126.* possint unum altare quinquies visitando, indulgentiam obtinere, licet alia in eo oppido inveniuntur. Nam pro illis perinde est alia altaria dari, ac si non darentur.

ARTICULUS II.

De intentione, oratione, devotione, tempore, loco, & modo, quibus faciendæ sunt visitationes.

199 **A**D lucrandas stationum indulgentias requiri intentionem saltem virtualem illas lucrandi, dum Ecclesie, vel altaria visitantur, constat ex dictis *n. 165.* De precibus in eisdem visitationibus fundendis pro Ecclesie Romanæ cōservatione, & salubri directione, paceque inter Principes Christianos constat ex textu Bullæ allato *n. 184.* si vero aliquis ignoret pro qua re sint orationes fundendæ; sufficit pro intentione S. Pontificis illas offerre. Non requiritur confessio, neque cōmunio, requiritur tamen, ut lucraturus indulgentias sit in statu gratiæ, saltem quando ponit ultimum requisitum, v.g. quando visitat ultimam Ecclesiam, vel altare.

200 Dubium est, qualis, & quanta debeat esse oratio; & an sufficiant preces debitæ ex voto, aut pænitentia, vel alia obligatione? & 1. saltem

ut

ut tutius requiri orationem vocalem. *¶* 2. ad minus requiri, & sufficere in singulis altaribus, pro visitatione recitare quinques *Pater noster*, & quinques *Ave Maria*. *¶* 3. ut probabilius saltem, & tutius non sufficere preces ex alio titulo debitas; quia quando Pontifex ad lucrandas indulgentias aliquod requirit opus, intelligitur de opere non obligatorio, nisi exprimat, aut ex circumstantijs colligatur, ut colligitur, quando Jubilæum duplicis hebdomadæ publicatur v. g. in quadragesima *Nog. d. 10. a n. 84. ad 92.*

201 Circa devotionem; quia in Bulla dicitur, *Devote visitaverint*, tutius est visitationes fieri debere absque ullo peccato veniali, v. g. vanæ gloriæ, immodestæ, vel cujuslibet finis venialiter mali; maxime si uno, eodemque actu, nempe ex vanagloria, & ex motivo acquirendæ indulgentiæ, quis moveatur ad visitandas Ecclesias, vel altaria. Probabile tamen est prodesse visitationes factas cum peccato veniali, si visitans oret cum ea attentione, modestia, & corporis compositione, quæ ad horas canonicas recitandas, & Missam audiendam requiruntur. *Nog. d. 10. a n. 101.*

202 Quoad tempus tenendum est visitationes fieri debere intra eundem diem naturalem, in quo datur statio Romæ ad aliquam Ecclesiam designata in Missali Romano,

qui dies comprehendit 24 horas a prima media nocte, usque ad mediam noctem sequentem, & intra hoc temporis spatium possunt visitationes fieri noctu, diuque; item interrumpi, ita ut una hora, vel matutino tempore visitetur una Ecclesia, & alia hora, vel tempore vespertino visitetur alia, dummodo eadem die fiant, quia Pontifex non exigit fieri simul, exigit tamen, ut eadem die fiant, quæ sit oratio. *Nog. d. 10. a n. 95.*

203 Quoad locum, ex quo debeant fieri visitationes, occurrit commune dubium: An quando quis ob multitudinem ad Ecclesiam confluentem illam ingredi non potest, sufficiat à foribus quinque Altaria in ea, sita visitare. Respondeo sufficere, si omnia quinque Altaria sint in prospectu; quia ea præsentia moralis requiritur ad Altarium visitationem, quæ ad Missæ auditionem; a foribus autem Ecclesiæ Missa audiri potest, si in Altaribus, quæ in prospectu sunt, celebretur.

§ Quod si Altaria non sint in prospectu, probabilius, & securius est non posse à foribus visitari, licet inde videatur ingressus capelle, in qua Altare est; tunc enim non datur præsentia moralis sufficiens ad audiendam missam, sicut non datur in Monialibus, ut ex choro missam audiant, in Altari, quod est in capella, cujus tantum ingressum aspiciunt. Quod si tanta sit cōfluentium ad Ecclesiam multitudo,

ut ingressum impediatur, tunc ad fores existentes cum illa multitudine, unam præsentiam moralem efficiunt sufficientem ad Missam audiendam, atque adeo ad visitanda etiam Altaria, quæ in prospectu non sunt. *Nog. d. 10. à n. 106.*

204 Tandem circa modum, quo sunt visitanda quinque Altaria, vel unum, quando in oppido quinque non dantur, an scilicet visitationes fieri debeant aliquo corporis motu, v.g. surgendo, genuflectendo, vel caput inclinando, dum singulæ fiunt ex eodem loco ad idem Altare, vel ad quinque in eadem Ecclesia sita, ad quæ detur moralis præsentia? Respond. duplicem dari sententiam. 1. asserit non requiri ad quamlibet visitationem ullum corporis motum, sed sufficere corde moveri. 2. sententia, & securior, & probabilior, ad quamlibet Altaris visitationem requirit aliquem corporis motum, vel capitis inclinationem. Quia Pontifex, ut est Caput Ecclesiæ visibiles visitationes exigit, atque adeo sensibiles, & non mentales, sicut mentales nõ exigit preces juxta dicta n. 200. *Nog. d. 10 à n. 114.*

ARTICULUS III.

An stationum Indulgentiæ possint pro defunctis applicari, ubi obiter de Regularium privilegio ad illas.

205 **P**osse stationum Indulgentias pro defunctis ap-

plicari, constat ex Bulla Latina ibi: *Tam pro se, quam per modum suffragij pro illis, qui in Christi charitate decesserint.* Sed quando hæc applicatio fiat, ea intentione fieri debent visitationes Ecclesiarum, seu Altarium, ut pro defuncto destinato profint. Quid vero sit indulgentia per modum suffragij, & an requiratur status gratiæ in eo, qui indulgentias applicat pro defunctis? Ex dicendis cap. ultimo constabit.

206 Diligenter hic notandum. Licet in summario certi designentur dies pro anima à Purgatorio liberanda, hoc non obstante, non solum in talibus diebus, sed etiam in omnibus alijs, in quibus in Missali Romano pro statione describitur dies (quos retulimus n. 192.) posse cum fructu eam applicationem fieri, quia S. Pontifex eam applicationem concedit pro omnibus stationum Indulgentijs, quæ pro vivis applicari possunt.

207 Notandum 2. nec pro illis diebus in summario designatis; nec pro quocunque alio, posse habentem Bullam obtinere duas Indulgentias, unam pro se, alteram pro defuncto, licet in illis diebus repetat Ecclesiarum, vel Altarium visitationes. Est contra *Scobar, & Trullenb,* ut certum tamen tenendum est ex Decreto S. Congreg. adducto n. 186. & ex dict. n. 188. *Nog. d. 10, à n. 128. qui n. 134. ait: sine aliqua mentis, vel*

vel temporis prioritate hæc stationum Indulgentia pro se ipso, & pro aliquo difuncto simul à vivente applicetur, nulli prodesse, sicut indulgentia in Bulla Defunctorum concessa per modum suffragij, si duobus applicetur, neutri prodest.

208 Notand. 3. non posse defunctis per modum suffragij applicari indulgentiam stationum, quæ à Paulo V. fuit concessa omnibus Regularibus utriusque sexus his verbis: *Fidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devotè visitaverint, & ut præfertur, oraverint (idest ex superius dictis pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, Romani SS. Pontificis salute, ac S. Matris Ecclesie exaltatione) consequentur easdem indulgentias, quas visitando Ecclesias Urbis, & extra eam diebus stationum consequuntur in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias visitassent.*

Ubi non conceditur posse eas indulgentias defunctis applicari, quando autem hæc applicandi potestas non exprimitur, non censetur concessa.

§ Quia tamen in prædicta clausula conceduntur eadem indulgentiæ, quas consequerentur, si Ecclesias Urbis, & extra muros in diebus stationum visitarent, & præterea in multis earundem stationum diebus conceduntur Indulgentiæ pro defunctis, dicendum est has posse à Regularibus pro defunctis applicari. Qui autem

sint dies, in quibus hæc defunctis conceduntur, habes in Cathalogo Indulgentiarum in fine sumarij cum ista ✕ nota. In reliquis regulandū est hoc Regulariū privilegiū juxta superius dicta de privilegio Bullæ, nisi quod ad illius indulgentias consequendas, nō quinque Ecclesiarū, vel Altarium, sed solius Ecclesie ipsorum Religiosorum requiritur visitatio. *Nog. d. 10. à n. 52.* ubi notat hoc privilegium emanasse post revocationem indulgentiarum, aliàs Regularibus concessarum, atque adeo hodie vigere, & n. 68. advertit ad visitationem non venire nomine Ecclesie Regularium illius Capellæ, aut oratoria intra claustra existentia. Quod etiam diligenter est notandum pro Jubilæo duplicis hebdomadæ, si Ecclesia Regularium visitanda designetur.

C A P U T XI.

De privilegijs in Bulla Cruciatæ pro tempore interdicti concessis

209 **Q**Uæ tempore Interdicti, & circa oratoria, horaque celebrandi Missam in Bulla conceduntur in illius textu, sic proponuntur: *Ac etiam alijs, qui... in manutentionis hujusmodi subsidium alias pias eleemosynas fecerint, pariter concedimus, ut... libere possint in privato Oratorio ad Dei cultum duntaxat deputato, ab Ordinario loci approbando, & visitando, etiam in locis interdicto, quavis etiam Apostolica auctoritate*

suppositis, dummodo ipsi causam non dederint huiusmodi interdicto, vel per eos non steterit, quominus illud amoveatur; ac etiam illustribus, & alijs nobilibus, qui facultatem ad id à Commissario, super hoc deputando habuerint etiam per horam, ante quam dies elucescat, & per horam post meridiem, excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, per se ipsos, si Presbyteri fuerint, seu per alium, vel alios sacerdotes, ut præfertur, approbatos, in sua, ac familiarium, ac domesticorum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia Divina officia celebrare, & tempore Interdicti huiusmodi divinis interesse, nec non Eucharistiæ, & alia Ecclesiastica sacramenta, præterquam in die Paschatis, recipere, & eorum decedentium corpora cum moderata funerali pompa Ecclesiasticæ tradi sepulture.

210 Ut autem quæ in his clausulis conceduntur, melius percipiantur, supponendum est 1. Interdictum definiri: *Censura Ecclesiastica prohibens usum aliquarum rerum, ut fidelium cõmunionem, & quatenus est usus talium rerum.* Res verò, quas prohibet, sunt 1. Divina officia. 2. Ecclesiasticam sepulturam. 3. ministrari aliqua sacramenta, vel suscipi Eucharistiam, Ordinem, & extremam unctionem, cum hac tamen limitatione, quod in articulo mortis potest recipi Eucharistia, & extrema unctio, quando quis in eo periculo non potuit recipere

sacramentum pœnitentiæ. Alia verò sacramenta Baptismi, Confirmationis, Pœnitentiæ, & satis probabiliter, Matrimonij non prohibentur. Et omisissis, quæ de jure antiquo concessa, erant in cap. *Permittimus de sent. excommunicat*; cap. *quod in te de pœnit. & remission.*

§ Jure novo in cap. *Alma mater de sent. excom. in 6.* fuerunt prædicta moderata, quia concessum fuit tempore interdicti localis generalis clericis, & Regularibus utriusque sexus celebrare Missas, & Divina officia in Ecclesijs, in quibus, cessante interdicto, possunt, exceptis oratorijs privatis, quamvis ad sacrificium approbatis, dummodo ea Divina officia fierent januis clausis, submissa voce, non pulsatis campanis ad convocandum populum, exclusis excommunicatis, & personaliter interdictis, & ipsi non dedissent causam interdicto. Non prohibetur tamen eo tempore pulsare campanas ad convocandum populum ad concionem, ad salutationem Angelicam, & probabilius neque ad elevationem sacræ Eucharistiæ in Missa. *Nog. d. 11. à n. 5.* ubi benè monet peccare mortaliter violantes interdictum, v. g; audiendo Missam sine privilegio, etiam præciso contemptu, vel scandalo.

211 Supponendum 2. Interdictum dividi in Personale, locale, & mixtum. Personale ipsis personis ea prohibet, & eo modo quo diximus

n. antecedenti. Locale immediatè, & directè afficit locum, mediatè, & indirectè personas eisdem prohibitionibus. Mixtum immediatè cadit supra personas, & supra locum. Quodlibet ex his subdividitur in generale, & particulare, Personale generale est, quo interdicitur communitas unum constituens corpus morale, & politicum, ut universitas, capitulum, Populus civitatis, quod extenditur ad suburbia. Personale particulare est, quo interdicitur hic, vel ille, etiam si sint plures. Locale generale est quo interdicitur locus, qui à communitate incolitur, ut provincia, civitas, quod comprehendit suburbia & Ecclesias Regularium in eis locis sitas. Locale particulare est, quo interdicitur hæc, vel illa Ecclesia. *Nog. d. 11. à n. 10.*

212 Supponendum 3. Interdictum differre à cessatione à Divinis, nam cessatio est simplex prohibitio Ecclesiastica, qua Clerici, seu ministri Ecclesiæ in signum mæstitiæ prohibentur persolvere publicè Divina officia, ministrare aliqua sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Nō tamē est cēsura, in cujus violatione, quamvis graviter peccetur, incurratur irregularitas, neque ipso jure imponitur, ut imponitur interdictum, quod est censura, & per illius violationem incurritur irregularitas. *Nog. d. 11. à n. 176; qui n. 180. bene docet etiam interdictum differre à violatio-*

ne Ecclesiæ, quæ solum late, & improprie dicitur interdictum, quatenus importat divinorum prohibitionem in Ecclesia violata, & licet mortaliter peccet, qui absque urgenti necessitate in ea celebret, & sine licentia Episcopi, irregularitatem non incurrit, quia violatio Censuræ non est. Quibus verò de causis Ecclesia violetur, exponit *Nog. n. 183.*

213 Supponendum 4. Interdictum, de quo hæctenus, etiam differre ab interdicto ab ingressu Ecclesiæ, est enim hoc quoddam personale, & speciale interdictum, quod privat participatione divinorum in Ecclesia tantum, aliud verò in omni loco. Supponendum 5. privilegia Bullæ pro tempore interdicti solum habere locum in interdicto locali ibi: *Etiam in locis interdicto &c.*

214 Supponendum 6. omnia privilegia contenta in clausulis Bullæ adductis n. 209. cōcedi sub cōditione, quod illis utētes præter eleemosynam pro Bulla datā aliquas pias eleemosynas faciant pro manutentione militum locorum Africae; id enim indicant verba: *Qui in manutentionis hujusmodi subsidium alias pias eleemosynas fecerint.* De alijs verò conditionibus ad aliqua ex dictis privilegijs ex inferius dicendis constabit.

ARTICULUS I.

Colliguntur aliqua ex proxime suppositis.

215 **E**X suppositis n. 212. Colliges 1. privilegia in Bulla concessa pro tempore interdicti non extendi ad tempus cessationis à Divinis, quæ est diversa ab interdicto, nec unum in alio continetur. *Nog. d. 11. à n. 178.* Colliges 2. etiam non extendi ad Ecclesiam violatam propter eandem rationem. *Nog. ibidem n. 185.*

216 **E**X suppositis n. 212. Colliges 3. non prodesse Bullam ad interdictum personale, sive generale sit, sive particulare; quia S. Pontifex illius privilegia solum concedit pro locis interdicto suppositis. Et per aliam clausulam: *Interdictis prorsus exclusis*, fatis declarat se privilegium non concedere personis interdictis. Et hinc colliges 4. etiam hujusmodi privilegij non gaudere interdictum ab ingressu Ecclesiæ, ut pote qui est personaliter interdictus. *Nog. ibidem n. 171.*

217 Colliges 5. privilegia Bullæ Lusitanæ circa Missas, Officia Divina, & Ecclesiasticam sepulturam habere locum in interdicto locali, sive illud generale sit, sive speciale, & particulare; quia Pontifex absolutè, & sine ulla limitatione ait ibi: *Etiam in locis interdicto, quarvis etiam Apostoli-*

ca auctoritate suppositis, &c. Ergo sive civitas, sive specialis Ecclesia interdicta sit, possunt habentes Bullam dummodo excóunicati, vel interdicti non sint, nec interdicto causam dederint, nec per eos stet quominus amoveatur, assistere Divinis, celebrare, vel facere celebrare, & sacramenta recipere, etiam in Ecclesia specialiter interdicta, & ibidem sepeliri cum moderata pompa. *Nog. ibidem à n. 167.* Quid autem dicendum sit juxta Bullam Hispanam vide apud ipsum n. 168. & à n. 172.

218 **E**X suppositis n. 214. Colliges 6. pias eleemosynas in Bulla Lusitana præscriptas esse de substantia privilegiorum de quibus hic agimus, sive esse conditionem, sine qua valide obtineri non possunt privilegia concessa in clausula adducta n. 209. Pro quo recolenda sunt, quæ diximus n. 105. sicut enim Bullam validè nõ suscipiunt, qui designatã à Commissario eleemosynam non conferunt; ita quoad privilegia præsentis clausulæ validè non recipitur, si piæ eleemosynæ in eadem clausula postulatae non elargiantur.

§ Et patet; quia dum dicitur ibi: *Qui alias pias eleemosynas fecerint pariter concedimus &c.* Dictio *pariter* importat identitatem, & similitudinem juris cum præcedentibus; sed ipsa Bulla, quæ est quoddam jus, loquendo de eleemosyna primo eroganda, dixerat in præcedentibus: *Qui pro facultatibus eleemosynas &c.* Et loque-

quando, de eleemosyna pro chyrographo: *Et alias denuò conferentibus eleemosynas &c.* ergo sicut in præcedentibus dictæ eleemosynæ sunt cōditio, sine qua non recipitur validè Bulla, & chirographus; talis etiam erit eleemosyna præscripta pro privilegijs Oratorij privati, & cæterorum, quæ in hac clausula conceduntur. *Nog. d. II. à n. 41.*

219 Ex eo autem, quod dictæ eleemosynæ sint conditio sine qua nō acquiritur privilegium v. g. celebrandi plures missas eadem die in Oratorio privato, pro quo una tantum pro qualibet die conceditur: si quis sciens, & volens, eas eleemosynas non conferat, & tamen virtute Bullæ faceret celebrare in eo Oratorio plures missas eadem die peccabit mortaliter, non quia verba illa: *Quia alias pias eleemosynas fecerint*, præceptum importent, sed quia facit celebrare plures missas in loco inepto; cū enim concessio facta pro celebranda una tantum missa, non sit concessio pro pluribus; illud Oratorium ad plures missas eadem die est locus ineptus, nisi superveniat privilegium Bullæ, quo non gaudet, qui dictas eleemosynas non erogavit. *Nog. d. II. à n. 49.*

220 Quia verò dictæ piæ eleemosynæ quoad quantitatem neque in Bulla Latina, neque in summario taxantur. Item non exprimitur an semel sint eroganda, an quoties quis u-

titur aliquo privilegio hujus clausulæ, v. g. pro qualibet missa, vel communione in Oratorio, vel in Ecclesijs tempore interdicti &c. Quoad 1. Circa quantitatem eleemosynæ [si quis pro qualibet vice ut potest, eam erogare velit] respondeo sufficere elargiri aliquam monetam æream parvi valoris, quando enim ad indulgentiam consequendam aliqua eleemosyna indefinite injungitur, sufficit dare parvum, ut communiter dicitur de eleemosyna in Jubilæo duarum hebdomadarum præscripta. *Nog. ibidem à n. 33.*

221 Quoad 2. Respondeo necessarium non esse pro quolibet ex dictis favoribus specialem eleemosynam erogare, sed unam pro omnibus conjunctim in capsulâ projicere absque respectu ad singulas vices, quibus habens Bullam gaudere potest eo anno durate; neque enim ex verbis Bullæ Lusitanæ: *Qui alias pias eleemosynas fecerint* aliud colligitur, quia non utitur Pontifex dictione *Quoties*, sicut utitur in Bulla Hispana circa preces, quas loco eleemosynæ postulat ad hujusmodi privilegia ibi: *Quoties id fecerint aliquas preces &c.* *Nog. d. II. n. 58.* ibidē docens sufficere tunc, post acceptam Bullam, pro toto anno mittere in capsulâ unū regale argenteum cum quarta parte, vulgo *meyo tostão.*

222 Quæres adhuc 1. quæ persone ad has eleemosynas obligentur? An scilicet solus habēs Bullam ad eas te-

neatur, an etiam familiares, domestici, & consanguinei, cum solum missæ assistūt ratione privilegiati Bullam habentis, si vè assistentia sit in privato oratorio, si vè in Ecclesijs tempore Interdicti? Juxta Bullā Hispanā, omnes tenentur ad preces. At juxta Bullam Lusitanam respondeo ad dictas elemosynas solum teneri habentem Bullam; non verò alios, qui ratione illius privilegio gaudent. *Nog. ibidem n. 56.* ubi ex verbis Bullæ disparitatē assignat.

223 Quæres 2. An præter elemosynam, ut aliquis his privilegijs utatur, requiratur commissarij licentia? Respondeo requiri ab illustribus, ac nobilibus personis, qui gaudere privilegio velint celebrandi, vel celebrare faciendi per horam, antequam dies elucescat, & per horam post meridiē; id enim expressè habetur in Bulla ibi: *Ac etiam illustribus, & alijs nobilibus, qui facultatem ad id à Commissario super hoc deputando habuerint etiam per horā &c.* Et cum exceptio firmet regulam in contrarium; semel quòd ad hoc solū requiritur licentia Commissarij; ad alia privilegia, & favores hujus clausulæ absolute tenendum est eam licentiā nō requiri. *Nog. d. 12. à n. 64.*

ARTICULUS II.
Numerantur, & distinctius proponuntur aliqua Bullæ privilegia huc spectantia.

224 Privilegia concessa in clausula Bullæ adducta n. 209.

sex ad minimū numerari possunt. 1. ut habens Bullam, per se ipsum, si est sacerdos, vel per alium, aut alios possit celebrare missam, etiam tempore interdicti in Ecclesijs, seu oratorijs privatis. 2. ut reliqua Divina officia, vel per se ipsum, vel per alios valeat celebrare. 3. ut possint missæ, & reliquis Divinis Officijs cum Bullam habente assistere familiares, domestici, & ipsius consanguinei. 4. ut possit tempore interdicti, & extra illud, tam in Ecclesijs, quā in privatis Oratorijs recipere Eucharistiam (præterquam in die paschatis) & alia Ecclesiastica Sacramenta. 5. ut possit celebrare per se, vel per alium, aut alios per horam, antequam dies elucescat, & per horam post meridiem, habita ad id facultate Commissarij, dummodò sit nobilis. 6. ut possit ejus corpus post mortem tempore interdicti Ecclesiasticæ traddi sepulture.

225 Et quidē ex dictis n. 217. satis constat privilegia hæc habere locum in interdicto locali, etiam particulari. Cōstat Deinde (quod late probat *Nog. d. 11. à n. 16. ad 31.*) dictis privilegijs uti posse habentes Bullā Lusitanā, tam intra, quā extra tēpus interdicti, tum in Ecclesijs, tum in Oratorijs privatis ad Dei cultū duntaxat deputatis, & ab Ordinario loci visitandis & approbandis, dummodò ipsi causam non dederint hujusmodi interdicto, vel per eos non steterit, quominus illud amoveatur. Sub his enim conditionibus, præter elemo-

mosynas, de quibus à n. 218. conceduntur ea privilegia.

226 Et quidem, quod uti possint dictis privilegijs in locis, (sive Ecclesiæ sint, sive oratoria) interdicto tam generali, quam speciali suppositis, probât verba: *Etiam in locis interdicto suppositis*, absque ulla limitatione id concedétia. Et cum dictio *Etiam* sit ampliativa, & augmentativa loci, super quæ immediate cadit, dū Pontifex ait: *Etiam in locis interdicto suppositis*, exprimendo casum magis dubitabilé, consequenter implicat, & concedit minus dubitabilé, idest posse habétes Bullam uti ijsdem privilegijs in locis interdicto non suppositis. Et cum extra tempus interdicti localis Oratoria privata non sint interdicto supposita; ex ijsdem verbis probatur posse tunc in Oratorijs unâ, vel plures missas virtute Bullæ eadem die celebrari, de quo n. 250.

227 Quoad 3. privilegium n. 224. quæres 1. quinâ veniant nomine *Familiarium, domesticorum, & consanguineorum*? R. 1. nomine *familiarium* intelligi illos tantum qui personam privilegiam solent comitari servitijs ejus obnoxij, & illius expensis viventes. *Nog. d. 11. n. 75. R. 2.* nomine *domesticorum* venire, qui in eadé domo cum domino habitant, & illi subsunt, vel ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, ut filij, & servi. *Ibidem n. 76. R. 3.* nomine *consanguineorum* non venire affines. *Ibidem à n. 92.* sed solû venire filios,

filias, & omnes alios usque ad 4. gradû utriusque lineæ, inter quos numerandus est maritus comparatione uxoris, & uxor comparatione mariti, cū enim una caro sint, plusquam consanguinei sunt. *Ibidem à n. 79.*

228 Quæres 2. An sacerdos habés Bullâ, si velit in aliquo Oratorio, vel Ecclesia tempore interdicti missam celebrare, possit eligere in ministrum laicum, qui nec sit familiaris domesticus, aut consanguineus, nec aliunde habeat privilegium? R. posse dummodo electus non sit excommunicatus, nec personaliter interdictus, nec causam dederit interdicto. *Nog. d. 11. à n. 86.* qui n. 85. bene docet non posse dominum habentem Bullam in fraudem hujus privilegij admittere secum ad missam alios familiares præter solitos ipsum comitari.

229 Quæres 3. An prædicti familiares, domestici, & consanguinei non habentes Bullam possint missæ, & alijs Divinis interesse, absente Domino, qui Bullâ habet? Affirmât *Quintanad. Pellic. Cast. Pal.* & alij, qui similiter discurrunt, quâdo quis habet privilegiû ad Oratorium ex indulto Pontificis, in quo dantur eadé, vel similia verba: *In tua, ac familie tue presentia celebrare facere.* Negat è cōtra *Nog. d. 11. à n. 99.* asserens cum cōmuni DD. tã in casu habentis privilegium ex Bulla, quã in illud habentes ex alio indulto, semper requiri præsentia Domini privilegiati, ut familia, & familiares privilegio